PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SVOBODNEGA TRŽAŠKEGA OZEMLJA

Leto IV - Cena 15 lir - 10 jugolir - 2.50 din | TRST sreda, 9. junija 1948 | Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. postale | Štev. 918

DANES OB 18. URI na trgu pri Sv. Jakobu

zborovanje bivših političnih preganjancev

Razpravljalo se bo o vseh važnih perečih vprašanjih. Pridite vsi!

(Zborovanje je oblastveno dovoljeno).

NASPROTJA SE VEČAJO

Nešteto krat smo že poudarili, da druga svetovna vojna ni samo rešila kapitalizma iz splošne krize, temveč je to krizo še bolj poglobila ter da je malo verjetno, da se kapitalistični svet bliža neki relativni stabilizaciji v prihodnjih letih. Ravno nasprotno! Prav zadnji dogodki: 25% znižanje kreditov za financiranje Marshallovega plana in pa priporočila londonske konference glede zapadne Nemčije, nam vedno bolj kažejo na to, da bo onemogočitev vseh nasprotij privedlo imperialistični sistem ne samo v težko ekonomsko krizo, temveč do najsilnejših političnih pretresov.

Ob priliki sklepa Kreditnega odbora predstavniške zbornice ZDA, da se krediti za finansiranje Marshallovega plana zniža za eno četrtino predloženih, pravi «News Cronicle»: Nikoli ne moremo smatrati ameriške pomoči kot nekaj gotovega. Francoski «Intransigeant» pa se zaskrbljeno sprašuje: «Kakšno zaupanje naj bodo še imamo v besede Washingtona?» Londonski «Financial Times» pa je mnenja, da bi bilo za Evropo bolje pristati celo na žrtve kot pa prejemati pomoč Združenih držav pod pogoji, ki ne jamčijo obnove Evrope. Obenem pa zatrjuje, da «je opozicija proti Marshallovemu planu za Evropo vedno večja». To zmanjšanje fonda za Marshallov plan, ki naj bi v glavnem pomagal grški, turški in kitajski reakciji, bi spravilo v nevarnost tudi tisti plan, ki bi se iz načrta za obnovo evropskih industrij spremenil v navaden načrt za tujinjo pomoč. In ko bi pomoč prenehala bi evropska industrija ostala tam, takšna kakršna je bila prej ali pa celo mnogo slabša. Pa tudi v samih ZDA obstoja močno nasprotstvo proti zunanji politiki Truman-Marshallove vlade ter povečano obdavčenje, ki je v zvezi z finansiranjem Marshallovega plana, seveda ni popularno. Po drugi strani pa hočejo ameriški finančni magnati diktirati voljo svojih interesov angleškim. In če se Anglija ne bo pokazala preveč poslušno, bo pretijo z odvzemom «pomoči».

O predlogih londonske konference glede zapadne Nemčije, glede ureditve izkoriščanja Porurja poudarjajo n. pr. poljski časopisi, da se ti načrti ne bodo mogli uresničiti, ker jih Francija ne bo nikoli sprejela, kajti nasprotja in spopadi ločijo med seboj kar nekaj podpisnikov tega načrta, nemški narod noče sprejeti razdelitve kakor se je videlo ob znanem referendumu, večina evropskih ljudstev pa s Sovjetsko zvezo na čelu, ne bo sprejelo teh londonskih resolucij, ki ne vsebujejo niti ene besede glede demokratizacije in denacifikacije ter odstranitve kartelov Nemčije kakor je bilo prej med zavezniki sklenjeno. Nemški tisk pa poudarja, da londonski sklepi pomenijo odkrito kršitev potsdamškega sporazuma in hočejo nemško ljudstvo vključiti v zapadni evropski vojaški blok.

Večina francoskega tiska poudarja, da je Bidault v Londonu doživel poraz, kajti odrekel se je nemškim reparacijam in sprejel željo po zavezništvu z Nemčijo kot pa po obnovi Francije ter tako pripomogel k ponovnemu oboroževanju Nemčije ter ustvaril v nevarnost varnost države. Tudi v Angliji je nezadovoljstvo veliko. V vladnih krogih upajo, da bo parlament, da se londonskih sklepov sploh ne bo predložili na razpravljanje parlamentu, češ da ne gre za pogodbo med šestimi državami, temveč le za nekakšen sporazum, ki ga parlament ne mora ratificirati. Podobno nezadovoljstvo vlada tudi v državah Benelux: Belgiji, Nizozemski in Luksemburgu.

Iz vseh teh medsebojnih nasprotij kapitalističnih držav pa gledate kapitalistični svet — kar je bilo zelo vedno značilno — tudi sedaj izhoda v povečanem reakcionarnem pritisku in nasilju.

Zato so tudi ob predvčerajšnji Beneševi ostavki zagnali besno časopisno gonjo, čeprav je bil celo praški dopisnik znanega reakcionarnega milanskega «Il nuovo corriere della sera» kljub rafiniranemu tendenciznem poročilu prisiljen priznati, da je ostavka «zgolj sentimentalne važnosti, ne pa politične» in da jo je češkoslovaško ljudstvo kot tako tudi sprejelo. Seveda vse njihovo časopisje molči kot grob o tem, da je bil prav Beneš tisti, ki je podpisal zakon o nacionalizaciji in vse glavne zakone, ki določajo resnično demokratični in ljudski značaj češkoslovaške republike; da je bil ravno on, ki je že leta 1943 podpisal sovjetsko-češkoslovaško pogodbo, kot je poudaril predsednik vlade CSR Gottwald. Toda ČSR je danes v osrčju Evrope država z novo ljudsko demokracijo, ki se je dokončno iztrgala iz imperialističnih kremljev. Prav zato jo vsi reakcionarji sveta blatijo ter hujskajo in izzivajo nove spopade, ki jih kapitalistični svet išče na vseh področjih sveta.

Tista nasprotja namreč, ki smo jih zgoraj našteli, so le mali del nasprotij, ki bodo poleg spopadov v Grčiji, Palestini, na Kitajskem, Španiji, Indokini, Iranu itd. izzvala še nove spopade. Tako zahtevajo zakoni imperialistične ekspanzije. Takšen je torej «mir», ki si ga je svet tako željno želel in ga pričakoval. In če se demokratično človeštvo — med katero spada tudi vse tržaško delovno ljudstvo — ne postavi po robu pogubni aktivnosti kapitalističnih monopolov, bo svet v nevarnosti, da čeprav ne bo imel vojne tudi pravega miru ne bo dobil.

Ta kruta zakonitost imperialističnega ekspanzionizma pa veje pri nas v Trstu zlasti iz zadnjega poročila gen. Aireya ter jo tržaško delovno ljudstvo krvavo občuti na svoji lastni koži. Zato bo strnjeno v svojih demokratičnih organizacijah storilo vse, da bo tudi na tem občutljivem koščku Evrope zavladal resnični mir s tem da bo enkrat za vselej napravilo konec z imperialističnimi spletkami na račun Trsta.

TISKOVNA KONFERENCA POLITIČNIH PREGANJANCEV

Vse zdrave ljudske sile so z nami v borbi za mir

General Airey in osnovne človečanske pravice - Partizane so vrgli na cesto in političnim preganjancem odrekajo Garibaldijev trg - Kje je gnezdo mržnje in sovraštva?

Včeraj popoldne ob 17. je bila v prostorih Enotnih sindikatov v ul. Zonta tiskovna konferenca bivših političnih preganjancev, ki so se je udeležili zastopniki domačega in inozemskega tiska. Med domačim tiskom smo seveda pogrešali zastopnike tako imenovanega italijanskega tiska. Od inozemskih časopisov so bili zastopani: AFP, «Daily Telegraph» in «Times».

Konferenco je otvoril tov. Pahor Roman, ki je pozdravil vse navzoče in podal besedo tov. Gasparini-ju Leopoldu. Govornik je predočil zastopnikom tiska važnost aktualnih problemov in odnos antifašističnih političnih preganjancev do njih in do njihove rešitve.

Naša organizacija, ki jo je prav te dni priznala Mednarodna zveza bivših političnih preganjancev po izvršilnem odboru v Varšavi, je dovolj močna, tako številčno kot moralno, da je popolnoma upravičena, sklicati tiskovno konferenco in obravnavati z domačim in tujim tiskom vežne probleme. Tudi v coni A Tržaškega ozemlja zastopamo vse antifašistično gibanje v zadnjih 25 letih.

KOMPROMISNA REŠITEV, KI REŠI MIR, NI SRAMOTA

Kongres v marcu je pokazal, da štejemo preko 8000 članov, 160 delegatov, ki so bili zbrani na tem kongresu, je imelo povprečno po 3 leta in 3 mesece zapora in po 3 leta konfinacije na vsakega. Ljudje, ki so člani te zveze, predstavljajo vse ogromno število let zaporov, koncentracijskih taborišč, konfinacij, resnih preganjanj in ves odpor zdravih sil narodov, ki so se uprli suženjstvu, ki se borijo proti zopetni vojni nevarnosti in proti socialnemu pritisku.

Fašizem je delal le za koristi ozkega kroga intrigantov in v interesu te skupine je delal tudi ves državni aparat. Sedaj se zopet povračamo, ne samo v svetu, ampak tudi v Trstu na pot fašizma.

Dokler je trajala še borba, smo bili tukaj mi edini zavezniki zapadnih sil. Sedaj pa zopet vstajajo tiste temne sile, ki so rodile prvi fašizem in ki iščejo rešitve v novi vojni, katero pa ljudstvo odločno odklanja. Trst mora služiti zbližanju dveh svetov, ne pa da je točka, kjer naj bi se ta dva svetova sprla. To je cilj političnih preganjancev in zanj se bomo borili.

S sodelovanjem za mir in spravo pa bomo lahko v prihodnosti na miren način rešili vse naše probleme. Kompromisna rešitev, kadar ima namen prihraniti svetu vojne grozote, ni nobena sramota.

KDO SO ONI DRUGI?

V Španiji, Grčiji in drugod po svetu je fašizem zopet na pohodu in bi rad prišel nazaj do nekdanje veljave. Tudi v Trstu imamo več znakov za ta pojav in eden zadnjih je dejstvo, da so morali primorski partizani zapustiti svoj sedež. Po raznih uradih imajo fašisti še vedno glavno besedo in vedno bolj arogantno nastopajo proti političnim preganjancem in antifašistom. Naše ljudi in partizane gonijo pred sodišče in jih obsojajo. Hkrati pa pojejo slavospeve našemu odporu v vojni. Ali je to logika?

General Airey je pisal na OZN, da brani osnovne človečanske pravice. Mi smo videli in še vedno gledamo, kako se izvajajo človečanske pravice, kakor je svoboda tiska, zborovanja, besede itd. Demokratizacija je pri nas zgolj formalnost. Dejanska demokracija pomeni možnost, da imajo široke ljudske množice to je vsaj 95% državljanov res pravo oblast ne pa samo volivno pravico.

Za primer naj navedemo, da smo že pred več kot 2 dnevi zaprosili, da nam oblasti dovolijo zborovanje na Garibaldijevem trgu. Pa smo dobili šele danes odgovor, ki nam dovoljuje jutrišnjo zborovanje ne na Garibaldijevem trgu, ampak pri Sv. Jakobu.

SVOBOŠČINE ZAPADNE DEMOKRACIJE V PRAKSI

Govorijo o osebni svobodi hkrati pa vdirajo v zasebna stanovanja in napadajo mirne meščane po ulicah. Oblasti včasih vedo za imena napadalcev, kakor vedo tudi za Planinškove morilce, vendar niso proti njim ničesar ukrenile. Vse to služi za umetno napihovanje sovraštva. Znana stvar je tudi, da so bile po vsej Evropi že volitve, edino v Trstu jih še ni bilo. In vendar bi volitve pomirjevalno vplivale na razburjene duhove.

Govorijo o svobodi misli in besede, hkrati pa vršijo neumorno ustrahovalno akcijo proti učiteljstvu in uradništvu po šolah, v uradih in na sodniji tudi tedaj, če se kdo drzne napraviti samo kritike tehničnega značaja, pa te niso všeč njihovim fašističnim predstojnikom.

Mi pa zahtevamo, da se preneha s preganjanjem antifašistov, da se razpustijo vse one organizacije, ki pomenijo preteklost in željo njen povratek, da se postopa proti tistim, ki širijo sovraštvo. Tako smo lahko čitali zadnji čas v tržaškem časopisju, da se sliši preveč slovenščine po Trstu. Neko demokristjansko glasilo je pisalo proti zavednim državljanom v najpodlejšem jeziku, prepletnem s psovkami in nizkotnimi žalitvami. To ni demokristjanstvo, to je fašizem in isto navaden rasizem. Tudi izzivanje in preganjanje civilne policije mora prenehati.

Govornik je nato ugotovil, da ni prišel na konferenco niti en zastopnik tako imenovanega italijanskega tiska, ki je v nemajhni meri s svojim ščuvanjem odgovoren za mržnjo in sovraštvo. To pomeni, da zanje vse antifašistično gibanje ni vredno niti nekaj vrstic pod kroniko. To pomeni, da pri njih ni smisla za polemiko, ampak da vlada tam le sovraštvo in mržnja.

Ko je tov. Gasparini končal svoj govor, so mu prisotni novinarji stavili še nekaj vprašanj, na katera je dal izčrpna pojasnila.

NAJ PRIMERJA SFORZA:

Jugoslovansko stališče glede italijanskih kolonij

s svojim stališčem glede slovenske Koroške

RIM, 8. *(ATI)* — Jugoslovansko poslaništvo v Rimu je danes izročilo italijanskemu zunanjemu ministrstvu noto, ki vsebuje jugoslovansko stališče o vprašanju bivših italijanskih kolonij.

Nota pravi: Vlada FLRJ je sprejela vabilo, naj obrazloži kot zainteresirana država in kot podpisnica mirovne pogodbe z Italijo svoje stališče o usodi bivših italijanskih kolonialnih posesti Eritreje in Somalije, in ima čast izjaviti sledeče:

Upoštevajoč utrditev miru in varnosti v svetu kakor tudi zahteve političnega, gospodarskega in socialnega napredka prizadetih dežel in njihov čim naglejši razvoj s pomočjo samouprave ali neodvisnosti, smatra jugoslovanska vlada, da se ta namen lahko bolje doseže, če se večina teh czemelj zaupa mednarodnemu sistemu varuštva v smislu 12. točke statuta OZN, in sicer s tem, da se večji del tega ozemlja izroči pod varuštvo Italije.

Jugoslovanska vlada je mnenja, da je treba upoštevati dejstvo, da je italijansko gospodarstvo odvisno od tesnih gospodarskih in trgovinskih vezi z deželami Sredozemlja in posebno z deželami afriškega kontinenta. Prekinitev teh vezi kakor tudi dezorganizacija in uničenje, ki ju je italijansko ko[illegible] omogočajo gospodarsko močnejšim državam zasužnjenje italijanskega gospodarstva v svoje koristi in na ta način ogrožati njeno neodvisnost.

Razen tega je treba tudi upoštevati dejstvo, da je Italija bila v teh deželah dolga leta, kakor tudi, da živi tam veliko število Italijanov. V tem času je Italija izučila tehnično osebje, ki je potrebno za razvoj proizvodnih sil teh ozemelj. Zato je prišlo do soodvisnosti med italijanskim gospodarstvom in razvojem gospodarstva prizadetih czemelj.

• • •

Jugoslavija je v svoji dosledni in načelni zunanji politiki, ki je v skladu z načelno politiko vseh držav ljudske demokracije, kljub sovražnemu stališču, ki ga je italijanska vlada zavzela proti Jugoslaviji glede Slovenske Koroške, čeprav se Italije to vprašanje prav nič ne tiče in je Italija premagana država, pozitivno odgovorila na vprašanje glede usode bivših italijanskih kolonij.

To je ponoven dokaz, da želi Jugoslavija dobrih odnosov z Italijo in da je prav Italija tista, ki take odnose odklanja in skuša ustvarjati stalno napetost, ki naj bi povzročala nove incidenčte.

ZSSR znižala reparacije Madžarski in Romuniji za 50%

BUDIMPEŠTA, 8. — Danes je sovjetski poslanik v Budimpešti Puhlm izročil madžarskemu zunanjemu ministru Molnarju pismo Molotova, ki se glasi: Ker smo ugotovili napore madžarskega ljudstva pri obnovi države in da bi omogočili razvoj gospodarskega življenja madžarske republike, je sovjetska vlada zaradi prijateljskih odnosov med obema državama sklenila, da zniža za 50% madžarske reparacije s 1. julijem tega leta.

Podpredsednik vlade Rakoszi je danes poslal brzojav generalisimu Stalinu in se mu zahvaljuje za znižanje reparacij.

Tudi iz Bukarešte poročajo, da je danes sovjetski poslanik v Romuniji izročil vladnemu predsedniku Grozi Stalinov odgovor na prošnjo za znižanje reparacij. Generalisim Stalin piše, da je vlada Sovjetske zveze odločila, da zniža za 50% reparacije, ki jih Romunija dolguje ZSSR.

Ostavka iranske vlade

TEHERAN, 8. — S 63 glasovi proti 38 in 4 pridržanimi je poslanska zbornica Irana izglasovala glede notranje politike nezaupnico vladi Hakimija, ki je podal ostavko vlade. Iranska ustava predvideva, da mora vlada dobiti dvotretjinsko večino.

BEOGRAD. — Glavni ravnatelj ustanove Unesco Julian Huxley je prispel v Beograd, kjer ga je jugoslovanski zunanji minister Stanoje Simić povabil na kosilo.

Burna seja v rimski zbornici in senatu

Senator, ki je žalil SZ in Jugoslavijo, je dobil pošteno zaušnico - Togliatti protestira proti ameriškemu vmešavanju v italijanske zadeve

(Od našega posebnega dopisnika)

RIM, 8. — Na burnih sejah zbornice in senata so danes razpravljali o pomembnih vprašanjih. V zbornici je skušal podtajnik notranjega ministrstva vojni zločinec Marazza, upravičevati početje policije ob nemirih v Tarcentu, kjer so karabinerji ubili mladega kmeta. Marazza je trdil, da mladega kmeta ni ubila policija, ker da je preiskava ugotovila, da policija nima municije takega kalibra, kakor iztrelek, ki je zadel žrtev.

Podtajnik zunanjega ministra Brusasca je odgovoril na vprašanje Togliattija, ki je vprašal italijansko vlado, ali namerava protestirati proti ameriški vladi zaradi objave seznama «komunističnih voditeljev», v katerem je 40 polnopravnih italijanskih državljanov. Brusasca je odgovoril, da italijanska vlada ne namerava protestirati, ker seznam ne predstavlja «mnenja ameriške vlade ali kake ameriške pravne komisije».

Takoj po tem odgovoru se je dvignil Togliatti in izjavil, da si ne more pričakovati nič drugega od takega zunanjega ministra kot je Sforza. «Nas ne briga mnenje — je nadaljeval Togliatti — takih ljudi, ki jim ukazujejo ameriške vladne komisije. Oni so specializirani v diskriminiranju ljudi». Togliatti je nato dejal, da so ljudje, ki so sestavili seznam, izvoljeni s 4 do 8% glasov ameriškega prebivalstva. Večji del prebivalstva ne sme voliti, ker tem gospodom zadostuje 4 odstotkov glasov. Drugi pa so smatrani kot «črnci». Togliatti je poleg tega izjavil, da so bili člani komisije, ki je objavila seznam, vmešani pri nepoštenih poslih dobave vojnega materiala. Najhuje pa je to — je dejal Togliatti — da se tuja vlada vmešava v italijanske notranje zadeve, v zadeve italijanske republike kot v času Hitlerja in Mussolinija.

• • •

Po govoru Togliattija se je priglasil k diskusiji tudi Di Vittorio, ki je dejal, da Marshallov načrt uničuje predvsem italijansko kovinarsko industrijo. Avtomobilska tovarna FIAT javlja, da bo odpustila 2000 delavcev, ladjedelnice v Palermu so hotele odpustiti 1400 delavcev.

• • •

V senatu so hoteli demokristjani zopet obtožiti Sovjetsko zvezo za smrt italijanskih vojakov, ki so jih tako klavrno zapustili usodi «slavni» generali, kot so Messe in drugi. Vojaki pa so poginili od gladu in mraza, preden so jih splohujeli sovjetski vojaki. Senator Bubbo je dejal, da Jugoslavija in Sovjetska zveza nista povrnili ujetnikov, in se sklicuje na članek, ki ga je objavil Messe v rimskem listu «Tempo». Poslanec fronte Pertini pa je odgovoril: «Ravno Messe je eden izmed krivcev». Diskusija se je ogorčeno razvijala, dokler ni demokristjanski senator Tartucoli dobil poštene zaušnice. Proti koncu je govoril poslanec fronte Palermo, ki je dejal, da so italijanski in nemški generali in fašizem neposredno odgovorni za tragedijo ARMIRa.

E. MILIČ

Odpor v Franciji in Angliji proti londonskim sklepom

Splošno nezadovoljstvo v Nemčiji - Ameriški imperialisti stremijo po stalnem izkoriščanju Porurja

LONDON, 8. — Sklepi londonske konference o ureditvi zapadne Nemčije so še vedno predmet komentarjev svetovnega tiska. Zlasti je veliko razburjenje v Franciji in Nemčiji: V Franciji velika večina javnega mnenja odklanja te sklepe in je zelo verjetno, da bo prišlo po razpravi v zbornici do vladne krize.

Tako piše «Humanité», da kdor se odloči za Trumana, pomeni, da se je odločil za Kruppa in kdor se je odločil za reakcijo v Parizu ali Washingtonu, pomeni isto, kot da se je odločil za fašizem v Frankfurtu in je poslal v tem sovražnik Francije. Imenovani list pobija De Gaulla, ki se kaže branilca francoske varnosti, toda pri tem podpira politiko, ki jo je ameriško zunanje ministrstvo uvedlo v Evropi. Rešitev nemškega vprašanja v smislu francoskih interesov zahteva popolno revizijo francoske zunanje politike, kar pomeni, da se mora Francija vrniti na politična načela, sprejeta svoječasno v Jalti in Potsdamu, da doseže demokratizacijo in demilitarizacijo Nemčije, ki pomenito edino jamstvo za varnost Francije.

Tudi socialistično glasilo «France Soir» kritizira sklepe londonske konference in zatrjuje, da nadzorstvo o razdelitvi premoga, koksa in jekla, namesto nadzorstvo same produkcije, le podpira nemške industrijce in dopušča, da ni prišlo do demontiranja nemške vojne industrije. List končno poudarja, da bodo v organizaciji, ki bo imela v rokah mednarodno nadzorstvo Porurja, vladale ZDA, Anglija in zapadna Nemčija, kar bo v škodo Francije.

List «Parisienne Liberé» pa opozarja na preplah, ki je zajel Francijo zaradi londonskih sklepov, in zatrjuje, da obstoji ravno v tem, ker stopa na pozornica zapadna Nemčija, za Francijo dvojna nevarnost, in sicer gospodarska in politična, zlasti ker diktirata politiko glede Nemčije dve nekontinentalni evropski državi, kot so ZDA in Anglija, ki se ne ozirajo na francosko mišljenje glede varnosti Francije, organizacije Porurja in ustroja jutrišnje Evrope.

Francoska vlada bo predložila dogovor o londonskih sklepih zbornici. Glasnik vlade je skušal zmanjšati pomen teh sklepov, češ da ne tvorijo nobene pogodbe, niti konvencije, temveč samo dogovor, o katerem mora biti obveščena zbornica, ki bo nato itak sklepala o zaupnici ali nezaupnici glede na zunanjo-politično orientacijo vlade.

Glasilo nemške združene socialistične stranke «Neues Deutschland», piše o londonskih sklepih, da pomenijo diktat, proti kateremu se bo nemško ljudstvo do zadnjega borilo, in zasedba Nemčije, njega borilo, in da hočejo zapadne države podaljšati zasedbo Nemčije do 1973 leta. Celo predsednik nemške katoliške stranke v angleški zasedbeni coni je priznal, da pomenijo sklepi londonske konference nadaljevanje delitve Nemčije in popolno zasužnjenje zapadnih con Marshallovemu načrtu.

Tudi socialdemokrati napadajo londonske sklepe, zlasti glede načrta o bodoči ustavi Nemčije; pri tem se pritožujejo, da je «deželam» dana možnost, da odločilno vplivajo na sestavo nove ustave in napadajo vlade zapadnih držav, da se niso glede Nemčije posvetovale prej s predstavniki nemških strank. Socialistična stranka na Bavarskem je objavila proti tem sklepom protest. Odločno je nastopila tudi organizacija nemške svobodne mladine, ki v svoji resoluciji poudarja, da je bodočnost nemške mladine zajamčena edino v združeni Nemčiji.

«Berliner Zeitung» pa opozarja, da so zapadne sile zopet pokazale svoje namene glede trajnega izkoriščanja Porurja. Ne moremo se ubraniti misli, tako poudarja list, da hoče trajna vojaška zasedba Porurja spremeniti nemške delavce v potrpežljive kolonialne sužnje. «Taegliche Rundschau» pa zatrjuje, da predvidevajo londonski sklepi za zapadno Nemčijo ustanovitev «države sužnjev».

Tudi angleški tisk ne odobrava zamišljene ureditve nemškega vprašanja. «Daily Mail» obžaluje londonski dogovor, ker vsebuje nadaljevanje delitve Evrope. List «Daily Herald» pripominja, da razume francosko nezadovoljstvo, komunistični «Daily Worker» pa ugotavlja, da pomenijo londonski sklepi sestavni del ameriških vojnih priprav proti Sovjetski zvezi.

Zaskrbljenost dominionov

zaradi obvez o Marshallovi „pomoči"

LONDON, 8. — Večina dominionov ni sprejela vabila za udeležbo na konferenci britanskega imperija, ki bi morala biti prihodnji mesec. Konferenco so zato preložili.

Pričakuje se uradno obvestilo, v katerem bodo naznačene spremembe v zvezi z odklonitvijo dominionskih vlad.

Znano je, da so nekateri dominioni zaskrbljeni zaradi zunanje trgovine in vojaškega položaja. Zaskrbljeni so tudi zaradi obvez, ki jih predvideva Marshallov plan, ker je bila glavna točka na dnevnem redu konference ravne razprava o udeleženju dominionov pri politiki Zapadne unije in Marshallove «pomoči».

Bernadotte predlaga

ustavitev sovražnosti 11. t. m.

TEL AVIV, 8. — Posredovalec OZN Bernardotte je predlagal, naj Arabci in Židi ustavijo sovražnosti 11. t.m. ob 6 uri. Hkrati je pozval obe stranki, naj mu odgovorita najkasneje do jutri opoldne.

Vlada Izraela je preučevala na današnji seji oa Bernadotta sporočene pogoje za ukinitev sovražnosti in sklenitev premirja. Zdi se, da člani vlade Izraela ne soglašajo glede stališča, ki naj ga vlada zavzame. Po zadnjih poročilih je zunanji minister Shertok naklonjen premirju, vendar nastopa proti njemu močna opozicija ekstremistov. Tudi predsednik vlade Ben Gurion je proti temu, da bi Izrael sprejel Bernadottove predloge.

Tudi arabska liga je imela dolgo posvetovanje in pričakujejo, da bodo arabske države odgovorile Bernadottu verjetno že jutri.

BUDIMPEŠTA. — Bolgarska delegacija, ki šteje tri člane, je danes prispela v Budimpešto, da pri, pravi trgovinska pogajanja med Bolgarijo in Madžarsko, ki se bodo začela v tem mesecu.

Nova ustava ČSR bo proglašena danes

PRAGA, 8. — Nova češkoslovaška ustava bo uradno proglašena jutri 9. tega meseca, ker so jo že objavili v službenem listu številka 150.

PARIZ, 8. — Zbornična komisija za vzgojo je sprejela sklep, s katerim se je izjavila za ukinitev vladnega dekreta, na podlagi katerega je dajala vlada podpore društvom, ki so vodila in samostojno upravljala šole. Za sklep je glasovalo 23 poslancev (komunisti, socialisti in radikali) proti 17 glasovom (republikanci in MRP).

V INDIJI SE ŠIRI osvobodilno gibanje

Velike množice so se dvignile proti zatiranju in proti policijskemu terorju

BOMBAY, 8. (Tanjug) — Dogodki poslednjih dni in strahovito preganjanje, ki ga izvaja policija v Malabaru in v pokrajini Madrasa, so izzvali val ogorčenja in odpora v najboljšem delu indijskega ljudstva. Lakota in velika brezposelnost sta prisilili prebivalstvo Malabara k uporu proti sprijenemu režimu pokrajinske uprave. Ogromne množice ljudstva so se dvignile k uporu in so še posebej v severnem predelu malabarske pokrajine zapletle živež veleposestnikom in ga razdelile med ubožno prebivalstvo. Pokrajinska uprava je odgovorila z množičnimi aretacijami, s tepežem in streljanjem. Komunistična partija je odločno vodila kampanjo proti politiki pokrajinske uprave in s tem zaščitila prebivalstvo pred terorističnimi ukrepi policije. Upor kmetov so podpirale tudi množice delavcev, ki so organizirali protestne stavke in zborovanja. Policija je napadla s pomočjo vojske delavska zborovanja ter ranila in aretirala na tisoče delavcev. Zaradi tega so se dvignile k uporu kmečke in delovne množice pokrajine. Uporniške množice so se oborožile in vodijo odločno borbo proti vojaškim silam. Uporniki se borijo za svobodo in neodvisnost, za svoje osnovne pravice. Gibanje se je razširilo po vsej pokrajini.

Vsi poskusi policije in vojske, v kateri se «odlikujejo» čete, ki so jih organizirali Angleži pred svojim odhodom iz Indije, so popolnoma neuspeli. Osvobodilna borba delavcev in kmetov je zavzela zelo širok obseg in podpirajo jo vsi sloji prebivalstva.

NA SVOJEM NEDELJŠKEM KONGRESU JE DELOVNA MLADINA TRŽAŠKEGA OZEMLJA ODLOČNO POSTAVILA SVOJE ZAHTEVE O SVOJIH PRAVICAH

Iz spomenice SIAU Varnostnemu svetu

Ko poroča, naj gen. Airey ve: Narod nas dokaze hrani!

Okupacijska oblast v Trstu stalno trobi na vse štiri strani sveta, da je njena uprava Tržaškega ozemlja nekak model dosežene demokracije. Tudi general Airey izjavlja v svojem zadnjem poročilu OZN v petem poglavju, v katerem razpravlja o javni varnosti:

«Moja splošna politika je vedno temeljila na zaščiti osnovnih človečanskih pravic v skladu z mojo dolžnostjo za zagotovitev ohranitve javnega reda in varnosti.»

Že pred nekaj dnevi smo objavili lepo vrsto primerov kako je general Airey in njegovi predhodniki izvajali ta načela. Naj navedemo danes še nekaj primerov iz te prakse.

30. 6. 1946. *Okrog 15 ure je skupina šovinističnih Italijanov vdrla v prostore ZPP na Korzu st. 19 (sedaj je VU pristala, da se partizanom vzeli prostore) ter pričela z uničevanjem pohištva in pisarniške opreme. Skoraj popolnoma so uničili zapisnike padlih partizanov s slikami in ukradli okrog 40.000 lir gotovine. Oprano so vrgli skozi okno na ulico, kjer so jo pošili z benzinom in jo zažgali. Predsednik Zveze primorskih partizanov Verginella je dvakrat telefonsko obvestil policijo o napadu, vendar je ta prišla šele tedaj, ko so fašisti končali svoje delo. Po napadu sta prišla v zvezine prostore nek angleški kapetan in še en ameriški oficir. Za njima je prišlo okrog 15 šovinistov, ki so pred njunimi očmi nadaljevali z uničevanjem preostalega inventarja. Pri tej priliki so raztrgali tudi slovensko zastavo s peterokrako zvezdo.*

27. 3. 1946 *popoldne je na trgu Dalmacija skupina fašistov z lesenimi kiji in palicami napadla sprevod, ki je manifestiral za priključitev k Jugoslaviji. Zlasti so pretepali ženske, ki so bile na čelu povorke. Civilna policija je bila zraven in je celo pomagala pretepati manifestante s svojimi kiji.*

20. 3. 1946 *okrog 23. ure je skupina fašistov v prisotnosti civilne policije hotela vdreti v prostore komisije za vojni plen v ul. Valdirivo št. 31 pod pretvezo, da jih je nekdo iz 3. nadstropja oblil z vodo. Pri tem so vpili: «Abasso i s'ciavi».*

Dne 16. 9. 1947. *Neofašisti, ki so bili pozneje identificirani in sojeni, so izstrelili približno 40 izstrelkov iz brzostrelke proti občinstvu, ki je bilo v prosvetnem krožku v Vicolo Ospedale Militare št. 2 in ubili 14-letno Milko Vrabec ter ranili Vando Jerman. Ob 14.15 so šovinisti skušali napasti prosvetni krožek «Tomažič».*

Ob 16.15 so izstrelili neznanci iz drugega nadstropja v ul. Torrebianca 5 nekaj izstrelkov proti skupini delavcev in enega ranili. Tudi v ul. Crispi je nekdo vrgel skozi okno ročno bombo in drobci so ranili nekaj delavcev.

Ob 16.25 je nekdo vrgel bombo na trgu pred bolnico in pri tej priliki je bil težko ranjen delavec Karel Bal. Okrog 23.30 so šovinisti napadli 6 delavcev, ki so zapuščali prosvetni krožek «Tomažič» in so s samokresom streljali nanje. Štirje delavci so bili ranjeni in eden (Castagna) je podlegel zaradi ran.

24. 9. 1947. *V teku dopoldneva so zagnali neznanci dve bombi proti prosvetnemu krožku «Redivo».*

9. 11. 1947. *Med koncertom godbe «Rinaldi» na trgu Unità je bil aretiran fašist Enzo Pampanini, pri katerem so našli ročno bombo.*

18. 11. 1947. *Mladi fašisti so napadli v drevoredu XX. septembra dva delavca.*

21. 11. 1947. *Trije mladi fašisti so udarili po glavi nekega delavca v trenutku, ko je zapustil krožek «Tomažič».*

24. 11. 1947. *Ob 9.30 so aretirali v ul. Coroneo tri mlade fašiste, ki so nosili s seboj brzostrelko s 60 izstrelki, ročno bombo in bodalo.*

7. 12. 1947. *Popoldne so običajne skupine napadle več meščanov, ki so mirno šli po svojih opravkih. Približno ob 22. uri so meščani pognali v beg nekatere gruče skvadristov, ki so nameravale z bombami napasti prosvetni krožek «Čermelj».*

21. 12. 1947. *Fašisti so zagnali 4 bombe proti partizanom, ki so se vračali s proslave obletnice ustanovitve brigade «Fontanot». Ranjenih je bilo 17 antifašistov. Policija je aretirala enega mladeniča, pri katerem so našli ročno bombo. Izkazalo se je, da je ta mladenič beguneo iz Rovinja po imenu Angelo Venier. Ob 0.15 je bila odvržena še ena bomba.*

(Nadaljevanje sledi)

Klavrni „junaki“
kljub zaščiti policije

Tudi v soboto in nedeljo ob mladinskem kongresu smo imeli priliko videti prizore, ki smo jih že navajeni.

Ko so pod večer prihajali mladinci po nabrežju proti pomorski postaji, je nek šovinist napadel enega izmed njih, ki je imel pripeto na prsih kongresno značko in ga hotel pahniti v morje. Nekateri tovariši so to videli in prihiteli na pomoč. V bližini je bilo več civilnih policajev, ki so pustili, da se je napadalec neovirano odstranil. Pač pa je hotel policaj na vsak način aretirati napadenega in je energičen protest pri inšpektorju je aretacijo preprečil.

Šovinistične tolpe pod vodstvom znanega Reganzina so v soboto in nedeljo prežale na ljudi, ki so šli posamič iz pomorske postaje v mesto in jih napadali. Policija ni niti poskušala razpršiti teh ljudi, katerih izzivanje je bilo očividno in prav gotovo niso imeli dovoljenja za zbiranje. Pač pa so večkrat razpršili skupine mladincev pred poslopjem, čeprav je bila ta manifestacija oblastveno dovoljena. V nekaterih primerih so izzivače celo ščitili in baš Reganzina so ob nekem napadu v zadnjem času rešili na svoj jeep, da bi ga kdo preveč ne «pobožal» po trdi butici. Seveda so ga potem izpustili in v nedeljo je zopet vodil tolpe v napad.

Junaki pa so bili zvesti svoji «korajži» ter napadali v gručah posameznike. Ko se je v nedeljo okrog polnoči vračala proti mestu skupina mladincev, so se previdno in «strategično» umaknili, da bi jim ne bilo treba «strategično» bežati in tako osramotiti sebe in tiste, ki so jih poslali.

Policija je pripela v soboto štiri ljudi, od katerih je pridržala poklicnega napadalca in izzivača Alfreda Porceluzzi iz ul. Delle Mura 22.

V nedeljo revija narodnih noš na Katinari

Le še malo dni nas loči od nedelje, ko bo priredilo prosvetno društvo «Lonjer-Katinara» revijo slovenskih narodnih noš Tržaškega ozemlja. Že dolgo se pripravljajo na to slovesnost, ki jo lahko štejemo v okvir proslav ob stoletnici marčne revolucije.

Poleg sprevoda vseh vrst narodnih noš iz Trsta in okolice, ki si jih bomo lahko tam temeljito ogledali, bo slavje združeno tudi s pestrim programom, pri katerem bodo nastopila razna pevska društva, članice AS-12Ž in člani slovenskega narodnega gledališča.

Slavje bo na Katinari, na travniku Melara z začetkom ob 15.30. Ob tej priliki bo povečana avtobusna služba iz ul. Carducci do Lovca, od koder je le kratek sprehod do Katinare.

Zahvala ZPP v Trstu

Ob prenosu in pogrebu našega dragega Cirila Martelanca se čutimo dolžne, da se najlepše zahvalimo Zvezi primorskih partizanov, za ves trud, za krasni venec, posebej pa še tovarišu govorniku za ganljive besede. V veliko zadoščenje nam je, da imamo našega dragega v domači zemlji, saj si je vedno želel nazaj v Trst. Končno se je izpolnila tudi želja mater, ki je dala toliko žrtev.

Hvaležna družina Martelančeva

ALI SI ŽE NAROČNIK PRIMORSKEGA DNEVNIKA?

TRŽAŠKI DNEVNIK

PRIPRAVLJA SE KONGRES ZPP

Partizanom ono mesto ki so si ga zaslužili

Ljudi sodimo po njihovih delih in ne po njihovih besedah

Že pred več meseci je Zveza primorskih partizanov začela s pripravami za svoj kongres, ki naj pokaže vsemu članstvu in vsemu demokratičnemu ljudstvu Trsta in Tržaškega ozemlja svoje delo. Kongres bi moral istočasno utrniti in razširiti organizacijsko strukturo Zveze in posameznih odborov. Zveza je zato zaprosila pri oblasteh za prostor, kjer naj bi se kongres vršil. Toda oblasti, dosledne svojemu načelu, da na vsak način preprečijo normalen razvoj demokratičnih sil na Tržaškem ozemlju so sramotno odpovedale prostor. Prosili so za razne dvorane in tudi za gledališče Verdi, ki je občinska last, kjer gostujejo razne italijanske gledališke skupine, ki omogočajo in celo dajelo povoda razbesnelim fašistično nastrojenim pobalinom, kjer sme lega prirediti pustno maskarado, toda Zveza primorskih partizanov je ni dobila.

Kongres italijanskih partizanov v Rimu je imel svojo veliko dvorano v središču mesta Rima, italijanske antifašistke so imele za svoj kongres veliko dvorano v središču Milana. Povsod so partizani prvi med prvimi, celo tam, kjer se partizansko gibanje skuša z vsemi sredstvi osramotiti in zanikati veličina partizanske borbe, samo v Trstu, kjer je baje demokracija naprodaj in to taka demokracija, ki naj bi bila za zgled vsemu svetu, tu v Trstu za partizane ni mesta.

Odgovorne oblasti pa so celo morda ravno zaradi tega, ker vedo, da se pripravlja kongres, vrgli Zvezo primorskih partizanov iz njihovega dosedanjega sedeža na Korzu, da bi s tem — če ne preprečili — vsaj otežkočili kongres, ki bo, kot se predvideva, ob koncu tega meseca.

Odgovorni ljudje, ki se toliko trkajo na svoja prsa, da so demokrati, da so se borili proti fašizmu, ljudje, ki se smatrajo za stebre in voditelje protifašistične in protinacistične borbe v Trstu in vsej bivši Julijski krajini, bi vendar morali že enkrat uvideti, da tržaško ljudstvo ni slepo in da jih je že zdavnaj spoznalo, kaj so kaki, če danes, tri leta po vojni, Zveza primorskih partizanov, t. j. zveza tistih tisočev tržaških borcev, ki so dejansko s puško v roki po gozdovih, v mrazu in ledu ne oziraje se na premoč sovražnika, tistih tisočev, ki so začnje dni vojne v Trstu očistili tržaške ulice in bunkerje vse fašistične sodrge in nemških okupatorjev, če danes ta Zveza ne dobi primernega prostora za svoj kongres, naj si gospodje, ki držijo oblast v svojih rokah, zapomnijo, da ni nič čudnega, če jih ljudstvo smatra, če ne ravno za črne fašiste, pa ne mnogo slabše.

Če g. general Airey v svojem poročilu Varnostnemu svetu meni, da je v Trstu življenje težko tudi zaradi tega, ker je nemogoče spraviti v sklad interese Slovencev z interesi Italijanov, bi moral vedeti, in mi smo prepričani tudi, da on v stvari to ve, da tu ni bistvo nasprotje med Slovenci in Italijani kot Italijani, ampak da je nasprotje med Slovenci in demokratičnimi Italijani na eni strani ter onimi, ki danes z vsemi kremplji skušajo obdržati svoje stolčke na drugi strani.

Kljub temu se priprave za bodoči kongres nadaljujejo. V krožkih in vaseh po skupinah in posamezno, vsi partizani in z njimi vse demokratično ljudstvo se pripravlja na veliki kongres, ki bo premostil na partizanski način tudi te ovire.

V imenu šovinizma

osnovan upravni svet Tržaške razstave

Tržaška razstava se je rodila iz privatne pobude. Sele organizacijski uspeh prve prireditve je prisilil tukajšnjo trgovinsko zbornico, da se pobudi priključi kot zvezni in nadzorstveni organ. Pozneje je dejanski uspeh razgibal tudi tržaške upravne organe in sklenjeno je bilo, da se ustanovi posebna družba, ki bo odslej vodila kot pravna oseba vse organizacijske zadeve te mednarodne prireditve.

V zvezi s tem je bil včeraj zvečer v mestni občini osnovan upravni svet družbe. Za predsednika sveta je bil imenovan *Giacomo Modiano*. Ustoličenju je prisostvoval med drugim polkovnik *Foden*, dosedanji častni predsednik družbe, odvetnik Miani in zastopnik italijanskega ministrstva za zunanjo trgovino dr. *Ligas*. Iz kratkih nagovorov odvetnika Mianija, g. Modiana in dr. Ligasa ni razviden program družbe in smernice, ki bodo vodile novo ustanovo pri svojem delu.

Predsednik občine Miani je izrabil tudi to priliko za podkrepitev nacionalistične težnje tržaških šovinističnih krogov. Po njegovem mnenju bo Trst izšel iz sedanje težke krize le s priključitvijo k Italiji in z izvajanjem Marshallovega načrta. Tržaška zastava pa bo po njegovi trditvi pripomogla v tem okviru k izboljšanju položaja tržaške industrije in trgovine.

Ostali govorniki so se omejili kakor rečeno na izjave splošnega značaja. Podpredsednik družbe je omenjal, da bo družba prevzela iniciative za številne prireditve in da bo izražala organizativno sposobnost tržaških gospodarstvenikov. Predsednik ustanove je naglasil, da bo družba potrebovala podporo vseh gospodarskih krogov in izrazil zaupanje v tržaške gospodarske možnosti. Končno je zastopnik italijanskega ministrstva za zunanjo trgovino obljubil, da bo tudi rimska vlada podprla pobudo za prireditev druge tržaške razstave. V njegovi kratki izjavi ni mogla seveda izostati fraza: «Kjer je Trst, tam je Italija», ki je bila v čudnem nasprotstvu z njegovimi zadnjimi besedami: «Trst ne sme postati pregrada, temveč simbol bratstva med narodi».

Tukajšnji in zunanji gospodarski svet bo sodil novo ustanovo po njeni stvarni dejavnosti. Že sedaj pa lahko rečemo, da bo druga tržaška razstava žela uspehe le, če bo nova ustanova znala upoštevati poseben zemljepisni položaj Trsta, vzpostaviti tradicionalne odnošaje z vsemi deželami njegovega naravnega zaledja in opustila šovinistične ter nacionalistične tendence, ki se žal v Trstu še vedno pojavljajo ne samo na političnem, marveč tudi na gospodarskem področju.

In končno: Če je bil povabljen na opisano prireditev zastopnik sosednje republike Italije, bi bili morali odgovorni povabiti tudi zastopnika vlade sosednje FLR Jugoslavije, ki bo kakor je pokazala lanskoletna močna udeležba njenih gospodarstvenikov na tržaški razstavi tudi v bodoče prav gotovo na teh tržaških prireditvah zelo zainteresirana. Mogoče pa so to storili zato, da bo gen. Airey imel dokaz več za podrepitev svojih trditev o gospodarski navezanosti Trsta na Italijo. Toda to umetno ustvarjanje dokazov našega tržaškega gospodarstva ne bo rešilo, temveč je le nov dokaz, da ga okup. VU sistematično sabotira kakor je to poudarila tudi spomenica SIAU varnostnemu svetu OZN.

Razmere v tržaških zaporih

Politične pripornice hočejo streti s tem, da jih zapirajo s prostitutkami

Na našem uredništvu te dni javila tov. Cebulec Slava, ki je prišla iz zaporov v ul. Coroneo. Aretiral so jo pri znanih dogodkih na Proseku, ko so znanci in sorodniki od fašistov obešenih talcev nesli na njim postavljen spomenik vence ob četrti obletnici njihove smrti.

Tov. Cebulčevo so po aretaciji vrgli v celico, kjer so bile tudi prostitutke. Na njeno zahtevo so jo sicer trikrat premestili, toda vedno med prostitutke tako, da jo je hoter celo zdravnik jetnišnice s silo pregledati, mislil si je, da je tudi ona prostitutka.

Zasliševanja ni bilo nikakega, še celo tedaj, ko je bila izpuščena, so jo klicali, češ da bo samo zamenjala celico.

Iz vsega razgovora in podatkov, ki nam jih je dala tovarišica, je jasno razvidno, da so tržaški zapori daleč, zares zelo daleč od onega, kar bi morali zapori biti. Vendar se ne bomo mudili mnogo na vprašanju hrane, ki je po izjavah tov. Cebulec, neuživna. Hoteli bi za enkrat opomniti upravo zaporov in odgovorne ljudi okupacijske uprave na nekaj.

V vseh policijskih zaporih in vseh priporih kakor tudi kaznilnicah se prostitutke oziroma ljudje ki lahko moralno ali zdravstveno škodujejo ostalim pripornikom ali kaznjencem, ločijo od ostalih.

Tukaj pa tega ni. V zadnji celici, v kateri je bila tov. Cebulec, je bila prostitutka, ki je imela že na zunaj vidne znake spolne bolezni. O njenih in sploh o morali in izrazoslovju prostitukt je menda nepotrebno govoriti, toda v isti celici je s takimi ženskami zaprto tudi osemnajstletno dekle, ki je bila aretirana pred kratkim pri Sv. Jakobu.

Moralno in politično močnemu človeku to okolje ne bo verjetno škodovalo. Toda ali bo mogel v tem okolju delj časa prebiti, ne da bi se nelezel kake bolezni?

Ne mislimo s tem obsojati prostitutke kot manj vredna bitja, medtem ko jih istočasno ne maramo niti zagovarjati. So pač odraz družbe, kar prihaja posebno do izraza zadnja tri leta. Toda gotovo da to ni zdrava rešitev vprašanja prostitucije, še manj pa je to način ravnanja s priporniki.

Četudi moljo v zaporu vsak dan ob 17.30 rožni venec, smo globoko prepričani, da iz prostitutk ne bodo napravili novih junakinj tipa — Pahtera nera.

PEŠČI, VEČ PAŽNJE NA CESTAH

Iz policijskih zapisnikov je razvidno, da se največ nesreč po tržaških cestah zgodi po krivdi pešcev, ki premalo upoštevajo predpise za cestni promet. Zato se često zgodijo nesreče, ki zahtevajo tudi smrtne žrtve. Policija bo odslej postopala še strože proti takim prestopkom.

Odhod generala Moora

Predvčerajšnjem dopoldne je zapustil tržaško ozemlje ameriški general Moore, ki je bil od novembra 1945 poveljnih ameriških okupacijskih čet v Trstu.

Ob 8.30 je bila v Miramaru vojaška poslovilna svečanost, pri kateri so oddali 13 topovskih salv v njegovo čast. Na poti od Miramara do devinskega bloka so bili razvrščeni ob cesti oboroženi ameriški in angleški vojaki.

Okrog 9. je prišel na blok gene. ralmajor Moore v spremstvu gen. Aireya in svojega naslednika gen. Hoge-a. Tam se je poslovil od višjih častnikov in gen. Airey je poklonil odhajajočemu obmejno angleško zastavo. Skotska godba na pišali je odigrala za slovo pesem «Cas, ko smo bili skupaj».

Čudovit naravni pojav v ankaranskih vinogradih?

Prihodnjo nedeljo bo v Sv. Nikolaju (Ankaran) otvoritev prekrasnega obmorskega kopališča. Ljudstvo že več časa govori o tej izredni slovesnosti. Med drugim se je razširil tudi glas... da je v vinogradih, ki obkrožajo kopališče, po nekem čudežnem pojavu grozdje že debelo in lepo. Gruče radovednih ljudi so prihajale iz raznih krajev okrožja, da vidijo, kako se gradi to kopališče, in tudi čudežno grozdje. To je tudi nas privabilo, da smo se pridružili eni izmed teh skupin. Nekako nezaupno in precej radovedni smo opazovali, če je res, kar se je govorilo... Grom in strela! Resnica... bilo je res precej grozdja, le da je bilo še malo kislo. In to zadnje dni maja! Ankaranski kmetje bodo potemtakem lahko že pili novo vino v juliju!

Ni potegavščina. Ljudje govorijo, da je to izšlo v nekem tržaškem demokratičnem časopisu. Dotični tovariš je bil najbrže tako prevzet od lepote tega kraja, da je videl grozdje kot bi gledal skozi... mikroskop. In pravijo, da je bil podpisan Eddy.

Na vsak način je hotel napraviti reklamo za kopališče. Zato pa jo priobčujemo še mi in pozivamo: V nedeljo 13. junija vsi v Ankaran!

O...

Policaj kradel na Občinah?

O tatvini 480 tisoč lir na policijskem komisariatu na Občinah je izdala policija še eno poročilo, v katerem pravi, da so izpustili vse osumljence razen enega, o katerem sumijo, da je ukradel denar.

Osumljenčevo ime še ni znano, vendar se vedno bolj širi glas, da je bil tat nek bivši član civilne policije. Če je to res, potem je bila to neke vrste tatvina v družini, ki zopet pokaže, iz kakšnih elementov je sestavljena «čuvarica javnega reda».

Samomor civilnega policista
V ŠKEDNJU

Včeraj popoldne okrog 16.20 so sosedje okrog hiše št. 15 v ul. Soncini v Škednju zaslišali streljanje. Ko so nekateri prihiteli na kraj streljanja, so našli na balkonu omenjene hiše 46-letnega policaja Andretti Benjamina, i je ležal v krvi na tleh in se zvijal v bolečinah.

Takoj so poklicali rešilni avto, ki je ranjenca odpeljal v glavno bolnico. Zdravniki so ugotovili globoko rano v smeri proti srcu in izjavili, da je ranjenčevo stanje, ki ne more niti govoriti, zelo resno.

Maria Giacchini, ki je bila z Andrettijem skupaj v hiši, je izjavila, da se je policist ustrelil s samokresom Steyer kal. 9. Niso znani vzroki za Andrettijev poskus samomora.

Čudna tolmačenja odgovornih oblasti

Praznik po želji delodajalca

Delavcem gradbene stroke zavlačujejo izplačilo dnevne mezde za 2. junij

V Trstu organi vojaške uprave in nekatere samozvane oblasti tako rekoč tekmujejo v posnemanju vsega, kar se v Italiji dogaja. To je sicer v popolnem soglasju s tendenco nekaterih oblastnikov, ki so bili postavljeni na njihova sedanja mesta, ne da bi se pri tem vprašalo ljudstvo za njegovo mnenje. Tako so hoteli proslaviti tudi veliko obletnico proglasitve republike v Italiji 2. junij kot državni praznik.

Urad za delo je tedaj tudi pozval privatna podjetja, naj smatrajo ta dan za praznik in izplačajo delavcem dvojno dnevno mezdo, če delajo, v nasprotnem primeru pa plačo za navaden delavnik. Da je bil to praznik italijanskega ljudstva v sosedni republiki, smo popolnoma soglasni, da smo mi ozemlje ločeno od Italije in dosledno temu posebna državna tvorba, je pa dejstvo. Nikakor nismo bili proti temu, da tržaško ljudstvo sočustvuje z italijanskim ljudstvom ob njegovem velikem prazniku, vendar so, kakor kaže, nekateri gospodje vzeli poziv urada ze delo preveč onostavno. Razlagajo ga namreč, kakor gre njim v račun.

Dokler gre namreč za kričanje «Italia» po naročilu od drugod, so soglasni s praznikom, ko pa gre za plačanje mezde, tedaj «nismo več v Italiji». To se dogaja na več mestih, posebno pa pri gradbenih podjetjih.

Tudi urad za delo se v tem smislu noče odkrito izjasniti, ampak je odgovoril, češ da je bil 2. junij proglašen za državni praznik namesto nekega drugega praznika, ki bo ukinjen. Vse to ima precej zveze tudi z govoricami, ki se širijo v Italiji, češ da namerava De Gasperijeva vlada ukiniti praznik 1. maja.

DOBER PLEN CIGARET

Policija, ki se peča s tihotapci in njihovim blagom, je tudi predvčerajšnjim zaplenila precej cigaret.

Tako so presenetili 58-letnega Silva Gregoruttija iz ul. Petronio 17, pri katerem so dobili kar 9000 jugoslovanskih cigaret. Nekemu drugemu črnoborzijancu pa so zaplenili 1290 cigaret in 40 cigar inozemske vrste. V obeh primerih so cigarete zaplenili in tihotapca bosta morala plačati še znatno globo.

Dva vloma

Gramaccini Alojz iz ul. Caccia št. 4 je javil prejšnji dan na policiji, da so vlomili neznanci v njegovo stanovanje med 17 in 21 uro. Odnesli so mu tri kovčege, več kosov perila in nekaj dragocenosti. Gramaccini ima okrog 150 tisoč lir škode.

Tudi pri Predonzani Mariji, v ul. Scoglio 5 so bili na obisku vlomilci, ki so odprli vrata s ponarejenimi ključi. Prebrskali so stanovanje in odnesli obleke in perilo v vrednosti preko 20 tisoč lir.

KINO

KINO OB MORJU. 16.00: «Bila je nekoč deklica».
SUPERCINEMA. 16.00: «Temno ogledalo», Olivia Havilland, Lew Ayres.
FENICE. 16.00: «Brodwayjske sence», Georg Raft, Jannette Blair.
FILODRAMMATICO. 16.00: «Zmota boga Canga», Carol Sandia, J. Hubbard.
MASSIMO. 16.00: «Gospa za eno noč», Jean Blondel, John Wayne.
ALABARDA. 16.00: «Gospa Miniver», G. Garson, W. Pidgeon.
IMPERO. 16.00: «Vsakemu svoje», Silvia de Havilland.
ODEON. 15.00: «Ni čas za šale», R. Russell, J. Stewart.
IDEALE. 16.00: «Vražje zlato».
VIALE. 16.00: «Divje meje», Randolf Scott, Robert Ryan.
NOVO CINE. 16.00: «Osem dni življenja», G. Brent, M. Schott.
GARIBALDI. 16.00: «V Brooklynu je raslo drevo», Dorothy Mc Guze in James Dunn.

RAZPRAVA PROTI mladoletnikom končana

Razen dveh obtožencev so bili vsi obsojeni na zaporne kazni

Ker je bil včeraj zadnji dan tako imenovane sodne razprave o zarjavelem orožju, se je v sodno dvorano nagnetlo veliko ljudi, ki so napeto pričakovali sodnikov pravdorek in sodbo. Preden pa se je sodnik major Bayliss dotaknil samega procesa, je še omenil, da je to verjetno zadnja sodna razprava, kateri on predseduje kot častnik angleške vojske. V kratkem bo odpuščen iz vojske, vendar pa bo še naprej ostal v Trstu in sicer bo tu kot civilist dodeljen VU. K sreči je major priznal, da je pri dosedanjem svojem delu tudi pogrešil. Res čudna je privlačna moč Trsta za angloameriške imperialiste, ki trdijo, da ga hočejo vrniti De Gasperijevi Italiji!

Takoj za tem je major začel obravnavati zadevo mladoletnikov. Najprvo se je zadržal pri opisovanju policijske preiskave in hišnih preiskav, ki jih je ta naredila, da bi prišla na sled orožju in razstrelivu. Po tem uvodu je sodnik začel slepomišiti z besedami o odnosu obtožencev do kulturnega krožka Perosse. «Obramba je izjavila, da odgovorni krogi tega krožka niso ničesar vedeli o tem orožju in razstrelivu. To je tudi sodišče potrdilo», je nadaljeval major. «Vendar je treba poudariti dejstvo, da se je incident dogodil v notranjosti krožka in da je sedem obtožencev zahajalo v krožek. Ponavljam pa, da ni nobenega dokaza, ki bi potrdil, da so odgovorni krogi tega krožka vedeli kaj o orožju». Tako se je končalo sodnikovo modrovanje o krožku. Kam pa pes taco moli, o tem ni dvoma. Kler je krožek dom slavokomunistov in ker je ta trn v očeh naših, demokratičnih okupatorjev, mora pač neodvisni sodnik kaj pripomniti, da bo njegov poveljnik prihodnjič kaj novega poročal, kako so slavokomunisti delali atentate na tramvajske tračnice. Pa najsi so bili ti «atentati» izvršeni z razstrelivom pasjih bombic.

Končno se je sodnik po teh moralnih pridigah spustil v izrek pravega pravdoreka. Henrika Simičiča je sodišče spoznalo za krivega zarote(!), ker je kupil in ker imel v nedovoljeni posesti samokres. Čemeriča Ivana za krivega istih obtožb. Klavdija Vidalija za krivega prve obtožbe in ker je imel v nedovoljeni posesti ostanke vojnega materiala, ki ga je obtoženec nabral. Jurija Pestrina, ker je imel v nedovoljeni posesti 30 zažigalnikov (za atentate na tramvajske tračnice!) in ker je imel granato za angleške minomete. Istriana Skomersiča so spoznali za krivega, ker je pomagal Čemeriču pri nakupu samokresa. Vinicia Ugrina, ker je pomagal Pestrinu, da si je ta preskrbel granato. Josipa Bradača so oprostili vseh obtožb. Lucijana Kariža za krivega, ker je imel v nedovoljeni posesti brzostrelko. Silvana Bunca pravtako krivega, ker je imel brzostrelko. Manlija Hladnika za krivega, ker je sporazumno z drugimi osebami kupil orožje. Zadnjega, Umberta Corrada je sodišče oprostilo.

Po desttih minutah posvetovanja je major izrekel sodbo, kar očitno dokazuje, da je bila sodba že v naprej pripravljena in da je bilo vse drugo le gola formalnost. Tako so bili obsojeni. Simičič na tri leta ječe, od teh eno pogojno. Čemerič pogojno na dve leti. Skomersič na tri leta ječe. Vidali na 2 leti ječe. Hladnik na 1 leto ječe. Pestrin 7 mesecev ječe. Ugrin 14 dni ječe. Kariž 6 mesecev, od teh 4 pogojno. Bunc 3 leta in 1 mesec. Temu je sodnik zagotovil, da bo posredoval pri oblasteh, naj ga zaradi bolezni pošljejo v kako bolnico, kjer bo prestal kazen.

Mladinci in pionirji,

kupujte časopis «GLAS MLADIH» s stalno prilogo «Mihec in Jakec».

MLADINCI, PIONIRJI!

Kupujte, čitajte, širite

«GLAS MLADIH»!

Nezavestna v stanovanju

Včeraj zjutraj okrog 7.20 so poklicali gasilce v ul. M. d'Azeglio št. 19, kjer so ljudje slutili nesrečo v stanovanju 60-letne Pedrocco Viktorije, pa niso mogli v stanovanje, ker s bila vrata zaklenjena. Nek gasilec je vlomil vrata in našel žensko na tleh v nezavesti.

Takoj so telefonirali po Rdeči križ in zdravnik je ugotovil, da je hotela napraviti žena samomor s tem, da je použila večjo množino strupenih pastilj.

AVTO IN KAMION STA TRČILA

Včeraj je začela prometna policija novo prometno kampanjo, ki je tokrat naperjena predvsem proti pešcem, ki baje zakrivijo največ nesreč s svojo nepazljivostjo.

Prav ta dan pa se je zgodila nesreča, pri kateri niso imeli pešci niti najmanjšega deleža. Okrog 14.20 sta trčila na vogalu ulic Mazzini in S. Spiridione kamion tipa Dodge civilne policije in Fiat 1100, ki ga je vozil Orbani Jožef iz ul. Mazzini 32.

Obe vozili sta trčili s precej veliko silo skupaj in je zlasti avto odnesel precejšnje poškodbe. Ranjen na srečo ni bil nihče.

KOLEDAR

Sreda 9. junija
Prvan, Primož
Sonce vzhaja ob 4.12, zahaja ob 19.54. Dolžina dneva 15.42.
Luna vzhaja ob 5.32, zahaja ob 22.28.
Jutri 10. junija
Miloš, Marjeta

Spominski dnevi

1943 je bil med V. ofenzivo ranjen maršal Tito.
1781 se je rodil znameniti angleški izumitelj Stevenson.

PRESKRBA

Razdeljevanje testenin. Danes 9. t. m. se bodo začela sledeča razdeljevanja v mestu in podeželju: *navadnim potrošnikom* (vseh vrst starosti) po 2 kg testenin na odrezek XIV življske nakaznice, in sicer 45% dolgih in 55% kratkih testenin.

Po 600 gr delavcem zaposlenih pri težkih in najtežjih delih na vse odrezke prikuhe meseca junija dodatne nakaznice ter po 300 gr na dodatne nakaznice «Oborožene sile» s pečatom meseca junija t. l. Delitev testenin bo tudi potrošnikom dodatnih nakaznic na odrezeke testenine za junij t. l. Konec razdeljevanja 30. t. m., za delavce pri oboroženih silah pa 15. julija. Cena v mestu 53, v podeželju 55 lir za kg.

Nove dodatne nakaznice za delavce. Včeraj se je začelo razdeljevanje po domovih novih dodatnih nakaznic za delavce, ki bodo stopile v veljavo 1. julija.

Kdor jih iz kakršnega koli vzroka ne bo prejel na domu, bo moral dva dni po obisku raznašalca dvigniti pri občinskem uradu v ul. Procureria 1-I. proti predložitvi starih nakaznic za marec-junij t. l. in osebne izkaznice.

Tudi dodatne nakaznice bodo morale biti vpisane pri trgovcih po načinu, ki ga bomo v prihodnjih dneh objavili.

Dvig seznamov potrošnikov. Od danes naprej lahko vsi trgovci na drobno dvignejo nove sezname potrošnikov za četrtletje julij-oktober na mestnem prehranjevalnem uradu.

Dvig nakazila za mleko. V teku današnjega dne morajo vsi lastniki mlekarn dvigniti nakazila za evaporirano mleko, in sicer za otroke od 0-4 let in za mleko v prahu za vse ostale potrošnike. Prav tako naj v teku današnjega dvignejo omenjena nakazila ravnateji prehranjevalnih uradov na podeželju Nakazila se dvigajo na mestnem prehranjevalnem uradu.

Delitev novih življskih nakaznic za četrtletje julij-oktober. Danes začno nositi na dom nove življske nakaznice za obdobje julij-oktober t. l. V veljavo pa stopijo I. julija. Oni, ki ne bi dobili življskih nakaznic na dom, naj se dva dni po delitvi nakaznic v njihovem okolišu obrnejo na urad v ulico Malcanton št. 3 ali pa na izpostavo občinskega urada v Rojanu v ulici Ginestre št. 9. Občinski služitelj bo nakaznico dostavil le tedaj, ako bo vsaj en član družine pokazal osebno izkaznico. V nobenem primeru pa ne bodo služitelji pustili nakaznic vratarjem ali pa hišnim upravljateljem. Da ne bo morebitnih pomot in protestov na prehranjevalnem uradu, naj se potrošniki prepričajo o številki nakaznice in o kategoriji. Po zakonu pa bodo postopali proti onim, ki bodo sprejemali življske nakaznice za odsotne potrošnike.

Ob 25. obletnici poroke

STANISLAVE

in

CIRILA KRALJ

jima želijo obilo zdravja, sreče in zadovoljstva hčerki ANDRINA in BERTA, sin MARINO, zet FRANKO, vnuka FRANKO in ŽARKO ter STARSI in sorodniki.

Trebče 9. 6. 1948.

PROSVETNA DRUŠTVA

Prosvetno društvo «Primorec» priredi v Trebčah v soboto 12. t. m. ob 20 kulturno prireditev s sodelovanjem dijakov in dijakinj slovenskega Dijaškega doma v Trstu. Na sporedu so glasbene, pevske in dramatske točke. Pobirali se bodo prostovoljni prispevki v prid Dijaške matice. Vabimo prebivalstvo okoliških vasi na to prireditev.

Pripravljalni odbor slovenskega prosvetnega društva pri Sv. Vidu javlja, da bo prireditev ki bi morala biti v četrtek 10. t. m., drugi četrtek 17. t. m. ob 20.30.

Prosvetno društvo v Nabrežini vabi vse svoje člane na občni zbor, ki bo v petek 11. t. m. ob 21 v dvorani zadružnega kina «Prosvetni dom» v Nabrežini.

Prosvetno društvo «Škamperle» pri Sv. Ivanu. Jutri 10. t. m. sestanek članov slovenskega prosvetnega društva z zanimivim predavanjem. Člani naj se polnoštevilno udeležijo sestanka.

IZLETI

Tržaški alpinistični klub (CAT) poroča onim, ki so se prijavili za izlet v Valgardena v Dolomite (26-29 junija), naj urede svoje zadeve do četrtka 10. t. m.

Izlet na Crno prst priredi v nedeljo 27. t. m. Planinsko društvo Trst. Crna prst je v Julijskih Alpah (1844 m). Vpisovanje v čevljarni Pirc, Settefontane 3 do 12. t. m. Odhod ob 4 uri zjutraj iz ul. F. Severo.

Izlet na Lokve in Zeleni Rob, ki je po sili razmer odpadel preteklo nedeljo, bo v nedeljo, 13. t. m. Ze priglašeni naj se zopet javijo, če se udeležijo, ker bo isti dan tudi izlet na Porezen.

ENOTNI SINDIKATI

*Zveza javnih in občinskih name*ščencev. Danes ob 15.30 bo na sedežu seja upravnega odbora.

Zavarovalna stroka: Sestanek bo danes 9. t m. ob obicajni uri.

Koncert komorne glasbe pri „Simonu Jenku“

Prosvetno društvo «Simon Jenko» priredi v četrtek 10. t. m. ob 20.30 v svojih prostorih koncert komorne glasbe, pri katerem bodo sodelovali naša priznana koncertista prof. Karlo Sancin in prof. Mirko Sancinova ter slovenski tržaški godalni kvartet. Na sporedu so dela Haydna, Boccherinija, Čajkovskega, Lalova, Vieuxtempsa, Paganinija in Fiorilla.

Ker je celoten spored kvalitetn in zanimiv, opozarjamo že danes na ta koncert vse ljubitelje komorne glasbe.

Koncert v Kinu ob morju

V petek 11. t. m. ob 20.30 priredi italijanski kulturni center koncert v dvorani Kina ob morju. Nitem pevskem koncertu bodo sodelovali pevci pevskega oddelka italijanskega kulturnega centra, ki ga vodi profesorica Botteghelli, in pevski zbor kulturnega krožka Tomažič, ki ga vodi pevovodja Ocvirk. Vstopnice prodajajo v prostorih Italijanskega kulturnega centra v ulici Mazzini 32.

PROSVETNO DRUŠTVO «RAVBER» na Greti prireja danes 9. junija ob 21 uri «Večer smeha s sodelovanjem članov SNG.

Kulturni krožek Magajna. Jutri 10. t. m. ob 20.30 bo delavski dramatski krožek iz Ižole predvajal dve enodejanki in sicer Zelena vrata in Atteon detomorilec.

DAROVI IN PRISPEVKI

Za sirote padlih partizanov daruje hči Karla 200 lir ob 31. obletnici smrti pokojne Tereze Kralj.

Za počitniške kolonije Rdečega križa darujejo: Prosek - kot izkiček pionirske akademije 30. marca 14.470 lir, prostovoljni prispevki vaščanov 16.069 lir. Prebivalci Gropade 4.468, Bane 1.767, Kontovel 7.088, Opčine kot izkupiček ljudske zabave 17.423, openski orester 500; na mesto cvetja na grob tov. Miliča Emilija daruje tov. Francka, cvetličarka. Opčin 600 lir v isti namen.

Radijski spored
TRST II (m 203.6, Kc 1474)
v sredo 9. junija

7.30. Koledar. 7.35. Jutranja glasba. 7.45. Napoved časa in poročila. 11.30. Reproducirana glasba. 12.10. Sodobna Anglija. 12.10. Priljubljene češke melodije. 12.45. Napoved časa in poročila. 13.00. Glasba po želji. 13.45. Violinske skladbe. 14.15. Dnevni pregled tiska. 14.15. Pesem in glasba. 17.30. Ljubavni operni duet. 18.00. Tehnika in gospodarstvo. 19.00. Mladina — tvoja pot. 19.15. Lahka glasba. 19.45. Napoved časa in poročila. 20.00. Pevski koncert baritonista Dušana Pertota in tenorista Kodermaca Renata. 20.30. Glasbena medigra. 20.30. Po poti umetnosti. 20.45. Simfonična glasba. 21.45. Biseri slovenske besede. 22.00. Lahka glasba. 22.30. Zabavni orkester — prenos iz Ljubljane. 23.00. Plesna glasba. 23.15. Napoved časa in poročila. 23.30. Citra sporeda. 23.35. Polnočna glasba.

Odg. urednik STANISLAV RENČELJ
Tisk Stabilimento Tip. Trieste

MALI OGLASI

IŠČEM SOSTANOVALCA k starejšemu gospodu. Kopalnica na razpolago. Naslov pri upravi «Primorskega dnevnika».

HIŠA Z VRTOM NA OPCINAH se proda. Naslov v upravi «Primorskega dnevnika».

† Umrl je v Domžalah (Ljudska republika Slovenija) šolski uradnik v pokoju

IVAN UMEK

v starosti 83 let. Pokopan je 25. maja na pokopališču v Domžalah. Sorodniki naj se obrnejo radi vseh nadaljnjih informacij krajevni ljudski odbor Domžale pri Ljubljani.

ZAHVALA

Ob pogrebu dragega moža, očeta, sina, brata in strica

ANTONA ČUDRA

učitelja,

se toplo zahvaljujemo g. župniku tov. govornikom, pevcem, tukajšnjim, darovalcem vencev, vaščanom in šolski mladini iz Zage ter Lipe kakor tudi ostalim, ki so ga spremljali na zadnji poti.

Družina CUDER
Log pod Mangartom

Vsem sorodnikom, prijateljem in znancem naznanjamo žalostno vest, da se je naš sin

STANKO GOMBAČ

dne 22. maja v Slavonski Požegi smrtno ponesrečil. Ohranili ga bomo v dobrem spominu, kakor dobrega sina, brata in strica.

Žalujoči oče Anton, mama Jožefa, bratje Jožef, Rudi, France in sestra Marija, svakinji Natalija in Draga, vnuka Drago in Emil ter vse ostalo sorodstvo.

Obveščamo Naklo, Vremsko dolino, Tomaj, Barede pri Ižoli, Istro in Trst.

ŠOFERSKI TEČAJ

v BOLJUNCU, TREBČAH in na PROSEKU

Tečaj bo trajal 30 dni. — Lekcije večerne in ob praznikih. Izpiti se vrše na licu mesta. — Stroški za posameznika tečajnika 6000 lir. — Patent zajamčen. — *Vpisovanje v BOLJUNCU 10. t. m. v gostilni Sancin Danilo; v TREBČAH 11. t

Z NEDELJSKEGA SESTANKA AKTIVISTOV OF TRŽAŠKEGA OZEMLJA

TUDI ZA SLOVENCE IZVEN SVOBODNE DOMOVINE SO SKLEPI II. KONGRESA OF OGROMNE VAŽNOSTI

Tov. dr. A. Kukanja poroča o kongresu v imenu delegacije tržaških Slovencev - Primorsko ljudstvo tudi sedaj prednjači v borbi za uresničenje petletnega plana, kakor je prednjačilo v borbi za priključitev k svoji domovini

Kakor smo že v včerajšnji številki našega dnevnika javili, je bil v nedeljo sestanek aktivistov Osvobodilne fronte Tržaškega ozemlja, na katerem je sekretar tajništva OF tov. *Branko Babič*, ki je sestanek vodil, v svojih uvodnih besedah poudaril ogromen pomen II. kongresa Osvobodilne fronte Slovenije ob priliki sedme obletnice njene ustanovitve v Ljubljani ter na kongresu sprejetih sklepov ne samo za Slovence v osvobojeni domovini, temveč tudi za nas, čeprav živimo izven domovine. Poročilo je v imenu delegacije tržaških Slovencev, ki jo je vodil tovariš Franc Stoka, podal tov. dr. A. Kukanja, ki je dejal:

Ob sedmi obletnici OF se je v Ljubljani, prestolnici ljudske republike Slovenije vršil III. kongres OF. V dneh 26. 27. in 28 aprila letošnjega leta so se zbrali zastopniki OF vse Slovenije v beli prestolnici, da pogledajo nazaj v preteklost, da ugotovijo uspehe in morebitne neuspehe svojega delovanja in da na tej podlagi primerno izvajajo svoje zaključke in sprejmejo sklepe za delovanje v bodoče.

Ta kongres je tudi naš kongres, je kongres OF Tržaškega ozemlja, njegov pomen, njegova izvajanja, njegovi zaključki veljajo ravno tako za nas kakor za ostale Slovence, ki imajo srečo, da živijo v svoji neodvisni svobodni domovini, kjer si gradijo sedanjost in bodočnost po lastni volji. Dejal sem, da so bili na kongresu zastopani vsi Slovenci, a ne samo iz Slovenije, ampak tudi iz Tržaškega ozemlja, na katerem je bila tudi naša delegacija, ki je z veliko pazljivostjo sledila poteku kongresa. Na žalost se pa tega kongresa niso mogli udeležiti goriški, beneški in koroški Slovenci, ker jim v skladu s svojo politiko proti vsem progresivnim silam De Gasperijeva vlada in britanske zasedbene oblasti niso dovolile prehoda v Jugoslavijo in tako so se morali kongresisti zadovoljiti s njihovim toplim pozdravom.

Ni brez pomena za nas primorske Slovence, da so na kongresu enodušno izvolili v delovno predsedstvo našega ožjega rojaka tov. Franceta Bevka, kateremu je pripadla čast biti predsednik tega kongresa. S tem smelo in utemeljeno lahko trdim, kakor je bilo razvidno tudi iz poteka kongresa, da so hoteli izkazati posebno čast primorskim Slovencem in priznanje za njihovo delo, borbenost in veliko udeležbo v narodno osvobodilni borbi in tudi pozneje do današnjega dne.

Enotnost Slovencev pogoj za našo svobodo

II. kongres OF se vrši v znamenju borbe gospodarske osamosvojitve, gospodarske svobode, ko se polagajo temelji novi družabni gospodarski obliki in s tem temelji za srečnejšo bodočnost Slovencev ter ostalih narodov Jugoslavije. In kakor je imel slovenski narod med osvobodilno borbo svoje brigade, svoje udarnike, svoje novatorje, svoje tovarniške kolektive, ki se čavno tako trdo borijo in trudijo, da dosežejo zmago na tem polju, za novo družabno gospodarsko ureditev. In kakor je imel med osvobodilno borbo, ko so puške pokale, svoje zunanje in notranje nasprotnike, tako jih ima tudi sedaj, in v nekaterih pogledih ta borba ni nič lažja kot je bila prva. Toda kakor je globoka vera prevevala srca borcev za časa narodno osvobodilne borbe, da je končna zmaga njihova, tako smo mi vsi odnesli silen vtis, da je ta vera še danes plamteča v Slovencih, ko gre za to bitko na gospodarskem polju, ko gre za izvedbo petletnega gospodarskega plana, ki naj izvrši novo družbeno socialno ureditev Slovenije in Jugoslavije sploh.

Ni čudno torej, da je bilo poročilo političnega tajnika odraz in izraz teh misli, ki sem jih tu navedel in da je v svojem uvodnem delu referata podal politični pregled svetovnega položaja. V ospredju je borba za gradnjo zadružnih domov, borba za večji doprinos poljedelstva, za utrjevanje in usposabljanje tako upravnega kot gospodarskega državnega aparata, za usposabljanje in razširjenje vseh vrst zadrug. Seveda bi bili enostranski, če bi mislili, da je bilo vse, kar se je napravilo dobro, da ni bilo napak, da se niso ugotovile hibe pri delu. Najboljše jamstvo za zmago in poročilo za pravilno pot, ki jo hodimo, je dejstvo, da se je vse to ugotovilo in da je zlasti diskusija pokazala kritičnost vseh delegatov, ki so prostodušno povedali, kje, v katerih krajih in mestnih predelih gre dobro in kje slabo. Tako so te ugotovitve najboljši dokaz politične zrelosti vseh udeležencev, ki so jasno povedali vse, kar so nosili v srcu.

Tov. Marinko je nakazal ves ta trud in vso borbo za politično svobodo, ki je bila pogoj za dosego gospodarske in socialne svobode. Nakazal je pot, po kateri se je hodilo in katera vodi do gospodarske svobode. Te ne bi bilo, če bi se pustila proizvodna sredstva v rokah zastopnikov sistema, ki se je zrušil, ako bi se pustila v rokah tistih, ki so bili nosilci nekdanjega političnega sistema. *Prvi korak je bila agrarna reforma, drugi korak* pa je bila nacionalizacija industrije. In s tem da so vsa proizvajalna sredstva prešla v roke ljudske oblasti, se je začelo hoditi po poti, ki nas dovede v socialno družbeno obliko. Ta družbena oblika zahteva, da se gospodarska dogajanja gledajo z nekega načrtnega stališča in to je zgoščeno v gospodarskem planu, ki se ima izvajati skozi 5 let.

Kako je zamišljen ta 5 letni plan? Ta petletni plan zajema ves teritorij FLRJ kot enoten gospodarski organizem, vendar tako, da je dana možnost posameznim edinicam, da ohranijo samobitnost svojega gospodarstva. Torej na eni strani splošen načrt, ki se mora izvajati kot enoten, na drugi strani dovoljena gospodarska samobitnost posameznih federalnih edinic. Ne smemo namreč pozabiti, da je bilo in je še danes v Jugoslaviji gospodarstvo, kar se tiče razvojne stopnje, zelo različno in da smo imeli industrijsko bogato razvite predele. Največji trud in pažnja je sedaj položena v to, da se to izravna, da se izenači, da se gospodarsko slabi predeli dvignejo, da se pa ne zanemarijo tisti, ki so bili že prej na višini zlasti na industrijskem področju. Temelj za izvedbo petletnega plana je nedvomno industrijski sektor, ne zanemarjata se pa pri tem kmetijski in obrtniški, tako da se tudi po zadružništvu omogoča načrtna gospodarska izvedba petletnega plana. Princip socializma tudi v poljedelskem in obrtniškem gospodarstvu ne uničuje iniciative posameznikov. Ako berete časopise, lahko vidite, da se dan na dan daja osebni iniciativi veliko priznanje in da se tisti, ki to iniciativo izvajajo, imenujejo novatorji in udarniki, tisti, ki dajajo svojo pridnost in delovno silo.

Oba tovariša — tov. Marinko in Brecelj — sta v svojih referatih naglašala, da je kritika potrebna, toda da kritika ne sme biti destruktivna.

Ne bom se spuščal v slikanje, oziroma ne bom se dotaknil tistih plati poročila, ki so govorila o neuspehih dela OF. A to ne radi tega, ker bi nam škodilo, če bi to zvedeli, ampak radi ekonomije časa, na drugi strani so pa to problemi, ki so odmaknjeni od naših tal in bi bilo torej odveč, če bi o tem govorili. Da pa je OF globoko zasidrana kot politična organizacija v slovenskem narodu, so najboljši dokaz njeni uspehi, katere je potem s številkami označil organizacijski tajnik tov. Brecelj.

Med te uspehe je šteti veličastne manifestacije, ki so se vršile ob raznih prilikah in katere so dosegle svoj višek in zajele vse ljudstvo brez razlike, tudi morebitne nergače, ko je šlo za Slovensko Primorje, ko se je bila trda borba za Trst in Gorico. Kako je označil to bitko, te manifestacije tov. predsednik sam in kakšen delež je pripisal pri tej stvari Primorski sami, je najbolj razvidno iz njegovih besed:

«Če posebej spomnim na veličastne demonstracije in manifestacije za osvoboditev Trsta in Primorske, hočem s tem naglasiti, da je prekrasno primorsko ljudstvo ne samo s svojo trdovratno borbo do priključitve pokazalo v polni meri, da je vredno in da zasluži to ljubezen vsega našega ljudstva. Primorsko ljudstvo s svojimi organizacijami OF je še danes v marsikaterem pogledu pred drugimi predeli Slovenije, tako pri obnovi, kakor pri razvijanju svojega gospodarstva na državnih in zadružnih temeljih. Zlasti pa prednjači v svoji politični zrelosti in enotnosti».

Pozdrav kongresa Slovencem izven Jugoslavije

Nič čudnega ni tedaj, če se je s tega kongresa poslal pozdrav goriškim in beneškim ter koroškim Slovencem, ki niso mogli prisostvovati kongresu, ter nam in je dobro, da si ga vtisnemo v spomin. Zato ga bom prečital:

«Dragi bratje koroški in primorski Slovenci! II. kongres Osvobodilne fronte Slovenije, ki se je sestal na dan sedme obletnice ustanovitve OF v Ljubljani, pošilja plamteče borbene pozdrave vsem Slovencem izven svobodne Jugoslavije.

OF, ki je že zapisala ob svojem nastanku v svoj temeljni program borbo za osvoboditev in združitev vseh Slovencev, ne bo nikdar odstopila od te velike naloge. Kongres je ugotovil, da je najtrdnejše jamstvo za osvoboditev slovenskega ljudstva, ki je ostalo pod tujo oblastjo, graditev močne demokratične domovine, zmagovito izvajanje nalog petletnega plana, ki odpira veličastne perspektive socialistične bodočnosti in vsestranska krepitev svobodne domovine jugoslovanskih narodov, nove Titove Jugoslavije. Slovensko ljudstvo pozdravlja preko delegatov zbranih na II. kongresu vašo odločno borbo za osnovne človeške pravice! Ta borba ni le pravična borba za nacionalno svobodo, ampak nosi tudi globoko demokratični značaj, saj je del borbe vseh svobodoljubnih sil sveta proti zatiranju in izkoriščanju, proti mednarodni imperialistični reakciji. Kljub vse bolj nebrz-

(Nadaljevanje na 4. strani)

ESTONKA ANA VAHTMEISTER NA LAHKOATLETSKI PRIREDITVI V MOSKVI, KJER JE ZASTOPALA ESTONSKO MLADINO, KI SE VSAKO LETO UDELEŽI PRVOMAJSKE TELOVADNE PARADE V MOSKVI V SVOJIH TRADICIONALNIH NARODNIH NOSAH

Z ZBOROVANJA ASIŽZ V NABREŽINI

NABREŽINSKE ŽENE ZAHTEVAJO SVOBODNE VOLITVE

ŽENAM TRŽAŠKEGA OZEMLJA, KI SE BORIJO ZA OHRANITEV DEMOKRATIČNIH SVOBOŠČIN TER ZA MIR IN BRATSTVO MED NARODI, NAJ BODO ZA VZGLED JUNAŠKE GRŠKE, ŠPANSKE IN KITAJSKE ŽENE, KI SO TUDI V BORBI PROTI SVETOVNEMU IMPERIALIZMU

Kakor smo že poročali v naši včerajšnji številki, nadaljujemo danes s poročilom o zborovanju ASIŽZ v Nabrežini.

V slovenščini je podala kratek pregled o borbi demokratičnih žena in o političnem in gospodarskem položaju na Tržaškem ozemlju tov. Vera Hussu, ki je rekla:

Borba, ki jo vodi danes vse demokratično ljudstvo sveta za mir, demokracijo in neodvisnost, zahteva od žen, da se združijo v močno zavedno in politično zrelo organizacijo, ki bo poznala vse probleme ter jim skušala najti pravilno rešitev. Želja, da bi končno dosegle mir in one pravice, za katere so žrtvovali v drugi svetovni vojni najboljši sinovi in možje svoje življenje, je postala želja vseh mater, žena in sester in zaradi tega smo se danes zbrale, da bi pokazale svoje pripravljenost, pomagati vsem onim, ki pričakujejo naše pomoči. Zavedati se moramo, da so naši problemi tudi njihovi problemi in da je naša zmaga tudi njihova zmaga.

Vse žene, kakor tudi ostalo demokratično prebivalstvo, smo upale, da se bo položaj na Tržaškem ozemlju po podpisu mirovne pogodbe z Italijo izboljšal. Na žalost so se vsi naši upi izjalovili; pričelo se je vsestransko oviranje kulturnega, gospodarskega in političnega življenja slovenskega naroda, ki mora danes prenašati najhujše zatiranje, posledice katerega so: aretacije, obsodbe, kmori najboljših antifašistov, postavljanje protiljudskih in nesposobnih učiteljev, oviranje naših kulturnih predstav, nepriznavanje dvojezičnosti itd. Razen tega tez. demokratično tržaško ljudstvo težek gospodarski položaj, katerega posledice so: brezposelnost, beda, prostitucija in širjenje zločinstva. Ali smemo me matere in žene mirno gledati, kako se mlade dekleta izgubljajo v javnih hišah ter se prodajajo tujim vojakom? Ali smemo dopustiti, da se še naprej širijo razne bolezni, ki ogrožajo zdravje naših otrok, da tava na tisoče in tisoče otrok po tržaških ulicah, ki kradejo, kadijo ter uganjajo črno borzo? Ali moremo dopustiti, da se uresničijo nakane imperialistov, ki hočejo napraviti iz Tržaškega ozemlja vojaško bazo in center novih vojn, pokoljev in nemirov?

Prepričana sem, da izražam željo in voljo vseh nas, če odločno izjavim, da ne bomo žene nikoli dovolile, da bi se obupno gospodarsko in politično stanje še nadaljevalo.

Naj nam bo borba grških, španskih in kitajskih žena za vzgled. Grozodejstva, ki jih fašistične vlade izvršujejo nad temi ženami, so zbudile največje ogorčenje med vsemi poštenimi demokratičnimi narodi sveta. Toda tudi te žene vedo, da niso v borbi osamljene, temveč da jim stojijo ob strani vse demokratične žene, ki jim hočejo po svojih močeh pomagati.

Vsa ta gonja, ki jo danes vodi vojaška okupacijska uprava proti slovenskemu ljudstvu na Tržaškem ozemlju, pa mora biti povod, da se vse demokratične žene trdno povežejo v enotno fronto, ki bo nadaljevala v okviru svetovne zveze demokratičnih žena ostro borbo, ki so jo vodile žene že v drugi svetovni borbi za izboljšanje življenjskih pogojev, za mir in bratstvo med narodi. Danes ima naša delovna mladina svoj prvi kongres, na katerem bodo mladi delavci in delavke razpravljali o svojih problemih ter jim skušali najti pravilno rešitev. Pošljimo s tega zborovanja naši mladini najiskrenejše pozdrave z obljubo, da jim bomo vedno ob strani ter jim bomo pomagale v borbi za dosego njihovih pravic.

Upanje vsakega naroda je prav v mladini, zato ji moramo tudi me žene posvetiti vso pažnjo, ki velja seveda najbolj še našim pionirjem. Vzgajajmo jih v miroljubnem duhu, v duhu bratstva med narodi.

Na tej konferenci si moramo zadati naloge, ki bodo sicer zahtevale precej naporov in požrtvovalnosti, vendar so nujno potrebne za uresničenje naših ciljev. Boriti se moramo za razširitev in okrepitev naše organizacije na političnem, gospodarskem in kulturnem polju. Le tako bomo lahko rešile vse probleme ter pripomogle k zmagi svetovne ljudske demokracije. Važna naloga vsake članice ASIŽZ je pridobiti nove članice za našo organizacijo; zato mora biti vpisovanje v ASIŽZ čim bolj plodonosno. Dvigati moramo politično in kulturno zavest med našimi ženami; le če bomo poznale vse naše probleme, jih bomo lahko tudi z lahkoto reševale. Dati moramo vso pomoč naši mladini in pionirjem, ki bodo našo borbo nadaljevali. Boriti se moramo za ohranitev vseh demokratičnih svobočin, ki smo si jih za ceno prelite krvi priborile. Boriti se moramo proti brezposelnosti, za dosego pravic vsega delavstva, za pričetek trgovinskega prometa z zaledjem, za demokratizacijo naših šol, za uveljavljanje dvojezičnosti itd. Terjati moramo, da se spoštuje mirovna pogodba, da se izvedejo demokratične volitve na Tržaškem ozemlju pod angloameriško upravo. Končno se moramo najodločneje boriti proti vsem naklepom vojnih hujskačev za ohranitev miru, ki pomeni napredek in blagostanje. Naj živijo herojske žene Grčije, Španije, Kitajske, Indonezije v borbi proti svetovnemu imperializmu! Naj živi bratstvo med narodi!

Sledilo je poročilo v italijanščini, ki ga je podala tov. Pina Tomaselli in ki je v glavnem naglasila borbo tržaških žena proti brezposelnosti, prostituciji in revščini, ki hočejo mir in uresničenje srečnejše bodočnosti.

IZ BENEČIJE

ŠT. LENART

Tov. Celloni je pred dnevi našel na nekem drevesu 600 m od vaši roj čebel, katerega je naslednji dan pobral in odnesel na dom. Smatral je namreč, da se lastnik ne zanima za roj.

Po petih dneh je pa na Cellonijev dom prišel znani trikolorist Velesič Alojzij, ki je skromen čebelar in je hotel v Cellonovi odsotnosti odnesti panj z rojem. Od te namere ga je odvrnila neka žena, ki je bila v bližini.

Zvečer istega dne se je Velesič vrnil ter ponovno zahteval čebele. Tov. Celloni mu ni panja hotel izročiti, tako sta oba, odšla na orožniško postajo, da bi razčistila svar. G. maršalo je hotel Velesiču vrniti čebele takoj, Celloni se pa ni pustil ugnati ter zahteval mnenje strokovnjaka, ki je izjavil, da se morajo roji vrniti, ako so rojili največ 200 m od matičnega čebelnjaka.

Tako so čebele kljub prizadevanju trikolorista ostale last najditelja.

GORENJI BARNAS

Pisali smo o strašni nesreči, ki se je dogodila prejšnji mesec. Mala Koren Klavdij in Nadij, ki sta povzročila eksplozijo ročne granate, sta umrla na posledicah težkih ran.

Nesreča je zelo pretresla vaščane, ki imajo radi Korenove in ki bi hoteli, da se enkrat za vselej očisti vas orožja, ki ga imajo trikoloristične tolpe na razpolago.

SOVODNJE OB NADIŽI

Zadnje dni se je pripetila v naši vasi težka nesreča. Dvanajstletni sin Pagona Evgenija je splezal na kamion, ki je stal na cesti. Ko je vozač nadaljeval pot, je pričel fant vpiti. Seveda ga vozač ni slišal zaradi brnenja motorja. Zato je prestrašeni fant skočil z vozila ter se pri tem hudo udaril v glavo. Umrl je zaradi možganske izkrvavitve.

PO «SOČI»

SOVJETSKA MATI

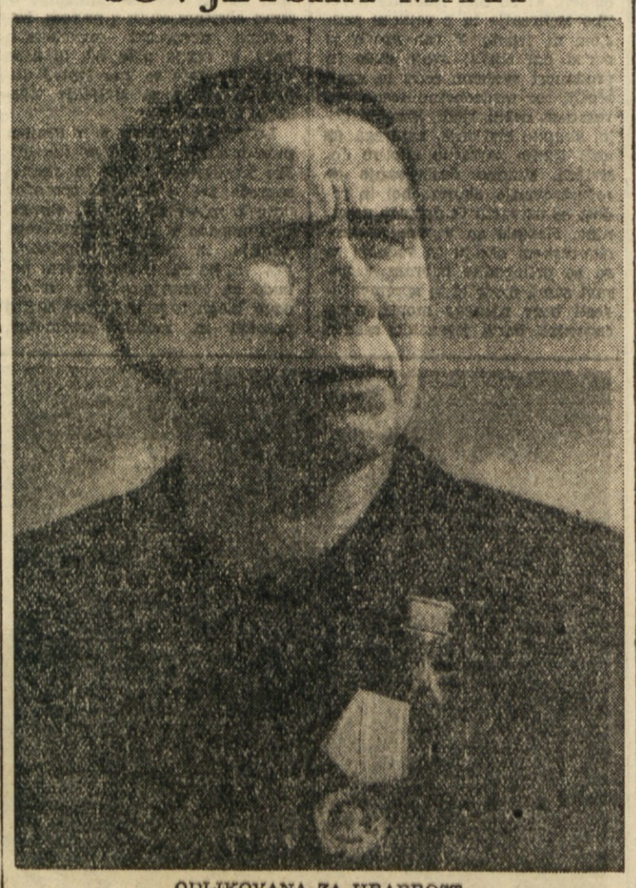

ODLIKOVANA ZA HRABROST

Sv. Nikolaj

V nedeljo bo Sv. Nikolaj zopet zaživel v prešernosti in veselosti kopalcev in kopalk. Redni prevoz z barkami za Tržačane

OBNOVLJENO KOPALIŠČE

Tržačani, predvsem manj premožni, se še spominjajo idilične kopališke izletniške točke v Sv. Nikolaju, kamor so ob nedeljah prihiteli uživat morsko in sončno kopel, mir in krasno okolico ter pozabit na vsakodnevno delo, skrbi ter na hrušč in trušč tržaških ulic. Vojna je porušila kopališke naprave, Nemci pa so na istem mestu utrdili obalo in zgradili bunkerje. Kar pa je porušila vojna vihra, to je ponovno zgradila ljudska oblast. Danes stojijo zopet kabine, postavljeni so pomoli, urejena igrišča, ki čakajo samo še otvoritve, ki bo v nedeljo 13. t. m.

V nedeljo nas je gnala radovednost, da smo z glavne ceste proti Kopru, zavili po stranski cesti nazaj na desno. Bilo pa je tudi lepo in toplo sončno popoldne, ki nas je prav tako vabilo, da smo se odločili: «Pa pojdimo v Sv. Nikolaj! Ogledali si bomo kopališče in se obenem malo «ohladili» v toplem morju». Na levi in desni male poljske ceste, ki se kakor bela kača vije med trtami in sadnim drevjem, smo tu in tam opazili prve kopalce, ki so bili tudi namenjeni v Sv. Nikolaj. Gnala jih je ista radovednost, isto toplo in sončno popoldne, ista skrita misel: «V nedeljo bo otvoritev, danes bomo pa mi otvorili!».

Ko smo malo pred Valdoltro zavili s ceste na levo, nam je že zadišal duh po svežem lesu, duh po novem. Bili smo na prostoru kopališča. V dolgi vrsti so postavljene nove kabine, pred kabinami prhe, nekaj metrov za prhami pa morje s tisto modro barvo, ki je ni opaziti v tržaškem zalivu.. Tu in tam štrlijo kakor lovke v morje pomoli, na katerih so se že sončili kopalci, ki so nas prehiteli.

Za kabinami že čaka nogometno igrišče, ki bo kmalu priča «napetih» in ostrih nogometnih tekem med starimi in mladimi, oženjenimi in samci, suhci in debeluhi in drugimi prijatelji nogometne žoge. Marsikateremu možičku bo dobra ženica pihala v prst na nogi, ko bo bos namesto žoge udaril v kakšno krtino. Marsikateri trebuh pa bo hvaležen temu igrišču, ko bo zgubil na svoji obilnosti.

Kopališka uprava pa ni mislila samo za nogometaše. Zadaj za barom, ki bo oskrboval lačne in žejne, bo igrišče za balincarje, kjer se bo šlo tudi za res. Tukaj bodo stari «mojstri» prikazovali svoje znanje in «reštali», da bo pokalo daleč naokrog. Z gestami, ki so značilne za balincarje, bodo vzpodbujali kroglo, jo kregali, kadar se bo ustavila predaleč od balinca, imenovali z najlepšimi imeni, kadar bo poljubila balinčka, in potem ponosno zvrnili kozarček črnega ali belega, ali pa čašo hladnega piva.

Na drugem mestu zopet čaka svoje ljubitelje igrišče za košarko, odbojko in drsalce na koleščkih. Tu se bodo verjetno včasih tudi skregali, seveda za šalo ne za res, kajti košarkarji, odbojkarji in drsalci ne morejo ob istem času igrati na istem igrišču. Tukaj bo imela glavno besedo mladina, ki ima mlajše kosti in več zraka v pljučih. Vendar pa bodo včasih tudi stari izzvali mlade. Kdo ve, če ne bodo dokazali ravno obratno, da imajo več zraka v pljučih kot mladina!

Na namizni tenis pa smo skoraj pozabili. Tudi na ljubitelje tega lepega in zdravega športa, ki ga nekateri po krivici smatrejo za podvrst športa, kopališka uprava ni pozabila. Nekaj dolgih in širokih zelenih miz z belim robom že čaka na prve udarce ping-pong žogice.

Ker pa poznamo tudi vodne športe — na plavanje tukaj ne mislimo, saj se bodo tako in tako vsi kopalci «namakali» in «hladili» v morju na zunaj (s pijačami pa na znotraj) — bo imelo kopališče v Sv. Nikolaju tudi izposojevalnico čolnov, da bodo kopalci lahko zapluli ven na «odprto in široko» morje.

Kopališče pa ni pravo kopališče, če nima tudi igrišč za najmlajše. Zaradi tega bodo, v kolikor že niso, tudi v Sv. Nikolaju igrišča s gugalnicami, majhnimi vrtiljaki in drugimi igračkami, kjer bodo ljubljenčki namic in očkov «skuhali» kakšno po svoje, tako da bodo zabavali sebe in odrasle kopalce s svojim čebljanjem, smejanjem, navihanostjo in ljubkostjo.

Na svoj račun pa ne bodo prišli samo športniki, temveč tudi ljubitelji plesa. Cementna plošča bo že v nedeljo doživela svoj krst plesalcev in plesalk, ki se bodo zavrteli ob zvokih valčkov ali pa drseli nežnih melodijah tangov.

Skratka, na novo zgrajeno kopališče v Sv. Nikolaju, bo v nedeljo 13. t. m. otvorjeno. Sv. Nikolaj, ki je dolga leta sameval, bo zopet zaživel v prešernosti in veselosti kopalcev in kopalk, slovenskega in italijanskega delovnega ljudstva, ki bo preživljalo nekaj brezskrbnih in veselih uric v krasni naravi.

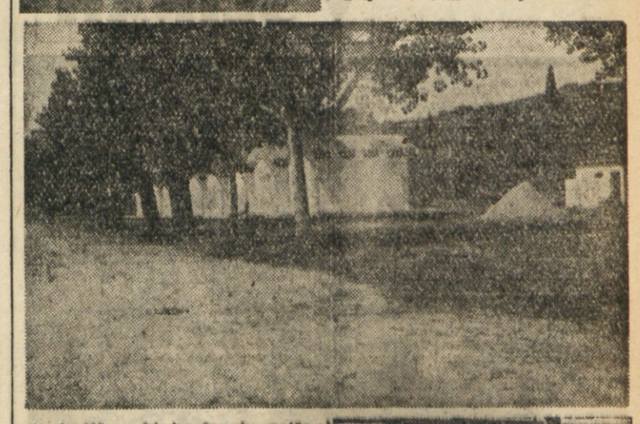

LAJO

POTEGAVŠČINA ŠVICARSKEGA LISTA

ODMEV TRŽAŠKEGA 1. MAJA V ŠVICI

V zadnjem času prinaša švicarski tisk prav sumnjivo pogosto članke o tržaškem vprašanju. Predvsem se odlikujeta «Der Bund» (Bern) in «Journal de Genève», včasih pa poseže vmes tudi «Neue Zuericher Zeitung».

Od kod ta nenadna švicarska skrb za usodo Trsta? Trgovinske vezi med Svico in Trstom so prav rahle, nedavni poskus posebnih odposlancev vojaške uprave v Bernu, da bi se obnovil švicarski tranzit v čezmorske dežele čez Trst, je ostal brez vidnih uspehov.

Švicarskemu tisku torej ne morejo biti prav nič pri srcu resnične koristi Trsta. Njegovo zanimanje za Trst ima očitno drugo ozadje. Dovolj je, da prečitaš enega teh dopisov iz Trsta, da se prepričaš, da sodijo vsi v okvir sistematične propagande reakcionarnega zapada proti Sovjetski zvezi in njenim zaveznikom, ki je v zadnjem času vprav vzplamtela. Gotovo ni ameriški kongres zaman odobril posebnega sklada za to propagando «Der Dollar rollt», bi rekel Nemec. Zgovorna je v tem pogledu pripomba tržaškega dopisnika «Journal de Genève», češ da čuti človek v Trstu, pri vsem navideznem miru, podobno napetost kakor v Berlinu in na Dunaju.

Švicarski listi, ki priobčujejo dopise iz Trsta po vzoru sestavkov v «Journal de Genève», v «Bundu» in «Neue Zuericher Zeitung», so očividno v službi tistih, ki bi iz tržaškega vprašanja, ki je bilo v bistvu že rešeno z ratifikacijo mirovne pogodbe z Italijo, radi kovali kapital za svojo zunanjo politiko. Ne razumemo pa, da so švicarski novinarji kot sinovi nacije, ki si je prihranila dve svetovni vojni in jima je torej lahko nudila dovolj prilike, da si izpopolnijo svoje zgodovinsko in zemljepisno znanje, pri svojem delu tako nerodni!

Poglejte n. pr., kaj poroča «Journal de Genève» iz Trsta o lanskih in letošnjih prvomajskih proslavah:

Hvala Bogu, da so se angloameriška vojaška oblastva, ki jim je na čelu general Airey, letos vendar zganila in z zaposlitvijo ogromnega aparata domače in angloameriške vojaške policije zagotovila red in mir prvega maja. Sicer bi se bilo letos lahko zgodilo, kar se je lani, ko je prihrumelo iz jugoslovanskega področja Trzaškega ozemlja v Trst 70.000 ljudi, da bi tu priredili manifestacije za komunizem in priključitev k Jugoslaviji. In še dalje. Ti revčki so bili zagnani na ulico z grožnjo, da jim sicer vzamejo življenje (... qui craignaient quon leur retirât leurs titres de rationament au cas ou ils auraient refusé de marcher»). Ti revčki so se zbrali na Glavnem trgu in manifestirali «ljudsko demokracijo» in za priključitev k Jugoslaviji. Toda zgodilo bi se bilo lahko nekaj strašnega. (Risum teneatis, bi tu zapisal prof. Furlani v «Voce libera»). Ta propaganda je izzvala burno reakcijo italijanskega prebivalstva in nekomunistov. Te revčke in nesrečneže je obkolila in napadla razbrzdana množica in jih povlekla v krvavi metež. Če ni bilo več mrtvih, se je treba zahvaliti policiji, ki je osvobodila stransko ulico in tjakaj usmerila Titove partizane. Ločeni od svojih voditeljev so se ti izgubili v mestu, ki ga niso poznali, in tu ostali brez denarja in hrane, dokler jih ni poslala policija domov.

Torej 70.000 ljudi je prihrumelo v Trst z jugoslovanskega področja, to se pravi več kot vse prebivalstvo, ki po statistikah živi tam! Organizatorjem lanske proslave je treba vsekakor čestitati.

Drugih podobnih neumnosti, ki jih v članku kar mrgoli, ne moremo navajati zaradi pomanjkanju prostora in ker se res bojimo za zdravje tistih bralcev, ki se preradi krohočejo. Upamo, da je zgornje mesto iz švicarskega lista dovolj prepričevalno, da bi si naša javnost lahko ustvarila pravo mnenje o resnosti sotrudnikov lista «Journal de Genève» in samega uredništva, ki takšne neumnosti objavlja. Omenimo samo, da o letošnjih prvomajskih manifestacijah demokratičnih sil ne navaja dopisnik nobenih podatkov.

OTO BIHALJI MERIN:

SVETLEJŠE SONCE NAD DUBROVNIKOM

Neizmerna širina morja z otoki mehke oljčne barve in belo mesto ustvarjajo nepozabni ter edinstven vtis. Kako se vzdiguje iz morja to mesto s trdnjavo postavljeno na masivne skale, z zidovi in stolpi, ki jih osvetljuje sonce! Mesto potisnjeno med morje in temnosive skale je kot srednjeveški zemljevid. Opekaste strehe dajejo bolj nežen ton celokupni sliki: poletje, hladilni vetrič in lahki šum valov, ki udarjajo ob obalo. Ob soncu se prelivajo mali valovi, ki se ustavljajo kakor v strahu in povrnejo. Lastovice letajo skozi razgreti majski zrak in izginjajo v razpoke in odprtine starih zidov.

Ribič enakomerno vesla in nam pravi:

— Dva vetrova se suvata okoli mesta: eden z desne strani, drugi pa z morja. Težko je veslanje.

In obmolkne. Samo njegove svetle oči živahno ogledujejo okolico.

— Lepo, staro mesto — pravim jaz.

Čoln počasi polzi v malo pristanišče Kašun.

— Stari so zidovi — odgovori ribič — Mnogo bi lahko povedali o borbah, o brodolomih, o nesrečah ter o krivicah...

— Kaj pa sedaj? — ga vprašam.

Njegov od sonca zagoreli obraz se zresni. Povlekel je brez šuma vesla in čoln ih kamenitemu pomolu.

— Zadruga je stara reč — pravi — toda sedaj je dobila nov smisel. Skupnost vseh ribičev. Tudi naši zidovi so stari, ali njihovo življenje se je okrenilo po novih poteh.

Morje zaliva obalo. Nenehno, počasi, neutrudljivo.

Zopet krenemo v mesto, kjer čaka človeško delo: stili in dobe, grbi in poslopja, zvonovi, slike in njihovi tvorci. Prodajalne, blago in cene. Gledaš zgodovino onega, kar je bilo, kar je in kar bo jutri bilo.

Dubrovnik se zdi ne samo iz daljine kot okameneli sanje že davno preteklega časa. Ta iluzija se ne razblini niti ob vstopu v mesto. Kakor v sanjah bijejo v oči kamenite ograje krasnih marmornatih stopnišč, težki loki, elegantni, koničasti loki gotskih oken, harmonija renesansnih studencev.

Mesto ima dva glavna vhoda. V mestu so shranjeni dragoceni stari arhivi. Nekdaj so tu živeli veliki učenjaki, kakor Rudžer Bošković, veliki astronom, matématik in filozof.

* * *

Pred dubrovniškimi vrati Pile, poleg frančiškanske cerkve, tam kjer počiva Stadun, lepa glavna ulica mesta, v kateri stoji studenec arhitekta Onofrija de la Kava, je dubrovniški mestni ljudski odbor priredil razstavo, ki prikazuje sadove dela v prvem letu petletnega plana.

Ko sem vstopil skozi starinska vrata v poslopje razstave, se mi je zazdelo, da sem prestopil prag neke nove dobe. Povedali so mi, da je duh starinskih cerkev in palač v mnogočem pokrit s prahom preteklosti. Toda, glej tukaj, v lepih in svetlih prostorih se prikazujejo tvorbe nove družbe.

To, kar gledam, je doseženo v tiskarstvu in mestni izgradnji, v poljedelstvu in zadružništvu, v gospodarstvu in tehniki. Vse to je sad marljivosti in delovnega elana, udarništva in novatorstva. Moramo vsaj omeniti to, kar je izloženo v tem poslopju. Dvorana, ki nosi ime «Naša knjiga», ukusno izdelani projekti ter makete, ki prikazujejo veliko delavnost, kar se tiče izgradnje v mestu; prostori, kjer vlada duh tobaka in kjer se vidijo vsa gojenja, od semena do posušenih velikih listov. Rekel bi, da je najboljše delo prikazovanje sistematičnega porasta zadružne mreže v primorski pokrajini. Posebno lep je model enega izmed trinajstih zadružnih domov, ki jih bodo zgradili v tem letu. V posebni dvorani je prekrasno urejeni akvarij, kjer žvigajo in se pozibavajo morske ribe, raki, morski ježi, morske zvezde, ščipe in gobe. V sosedni sobi so razstavljene ostrige.

Tudi turizem ima svojo posebno dvorano, ker je velikega pomena za te kraje. Naslikane so krasne terase modernih hotelov, morska kopališča, muzeji in galerije ter celo številni motorni čolni, ki prevažajo turiste iz mesta do otokov, ki so ožarjeni od sonca. Vse to je pripravljeno, da sprejme delovno ljudstvo države.

TEDEN V SLIKAH

JUGOSLOVANSKA PARLAMENTARNA DELEGACIJA V PRAGI. PODPREDSEDNIK ČESKOSLOVAŠKE VLADE PRI SPREJEMU JUGOSLOVANSKE DELEGACIJE, KI JO JE VODIL PODPREDSEDNIK PREZIDIJA LS MOŠA PIJADE

TRANSJORDANSKI KRALJ ABDULAH IN IRAŠKI KRALJ, KI PODPRTA Z ANGLEŠKIMI NASVETI IN OROŽJEM NAPADATA ŽIDOVSKO DRŽAVO V PALESTINI

V TEM TESNEM PROSTORU TEHNIČNE ŠOLE V REIMSU SE JE S PODPISOM PREMIRJA 8. MAJA 1945 LETA ZAKLJUČILA KRVAVA VOJNA, KI JE POVZROČITELJEM PRINESLA POPOLN PORAZ

Vzgoja duha in telesa

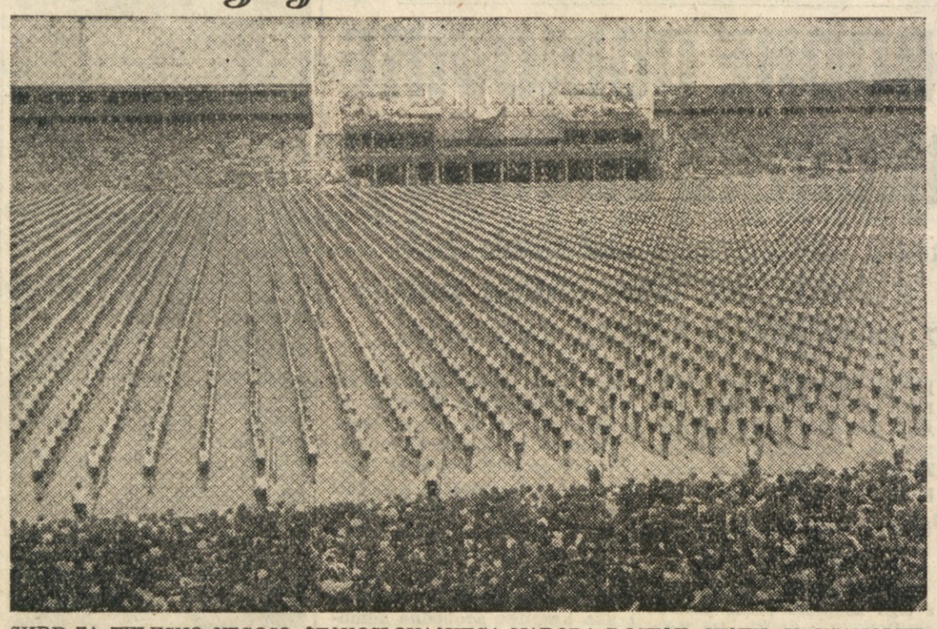

SKRB ZA TELESNO VZGOJO ČESKOSLOVAŠKEGA NARODA DOSEŽE VIŠEK V VSAKOLETNEM VSESOKOLSKEM ZLETU, KO DESET TISOČI TELOVADCEV IN TELOVADK S TEHNIČNO DOVRŠENIMI GIBI NAVDUŠUJEJO GLEDALCE Z VSEGA SVETA, ZBRANE NA STADIONU V PRAGI. LETOŠNJI VSESOKOLSKI ZLET BO TRAJAL OD 19. JUNIJA DO 8. JULIJA

Prosvetna politika nove Jugoslavije

Vsem slojem naroda je zajamčen dostop na šole, v kulturne in prosvetne ustanove

Zgodovinska dejstva jasno dokazujejo, da so bili pod različnimi socialnimi in političnimi ureditvami tudi različni prosvetni cilji, prosvetni sistemi, šolske strukture, učiteljski kadrovski programi itd. Gospodarski sistem je preko politike, ki jo je vodil prejšnji prevladujoči razred, vplival na vsesplošno izobrazbo, na šolski sistem.

Potrdilo o političnemu vplivu na prosvetno življenje države imamo, če proučujemo prosvetno politiko stare in nove Jugoslavije.

Po verodostojnih podatkih je bilo v stari Jugoslaviji 44,6% prebivalcev nepismenih ljudi. Poleg tega je veliko onih ljudi, ki so se naučili pisati in čitati, potem pozabilo, ker niso imeli možnosti, da si izpopolnjujejo znanje. V nekaterih krajih je bilo 90% analfabetov.

Pismenost se je v stari Jugoslaviji širila tako počasi, da bi se odpravila nepismenost s tedanjim tempom komaj v 200 letih. Od 1921 do 1931 se je pismenost povečala za 8,5%, to je letno za 5%. Medtem ko je bilo 1939 leta 557 tečajev za nepismene in se je naučilo pisati in čitati 28.527 prebivalcev, se je v kampanji 1945/46 leta naučilo pisati in čitati 300.000 prebivalcev leta 1946/47 pa 500.000. V tem številu ne računamo mladinc, ki so obiskovali analfabetske tečaje na mladinski progi. Petletni plan predvideva, da bo v teku 1951 leta popolnoma odpravljena nepismenost v Jugoslaviji. Treba pa je pripomniti, da se ljudska oblast ne briga samo za odpravo nepismenosti. Skrbi predvsem, da strokovno usposobi bivše analfabete in zato prireja razne vsesplošne tečaje, strokovne tečaje, domove kulture, ljudske univerze, knjižnice, čitalnice itd. Gledališka umetnost je postala množična. Predvojno je bilo 11 gledališč. V vsej državi, sedaj jih je pa v sami LR Srbiji 21. pred vojno je bilo 405 kinodvoran ter 10 potujočih kinov. Tekom petletnega plana se bo število kinov povečalo za 4 do 7 krat, radijskih oddajnih postaj pa za 35-krat.

Odpravljena je diferenciacija med srednjimi šolami, ki je imela namen onemogočiti pristop dijakov revnih slojev in delovnega razreda na univerzo. V stari Jugoslaviji so govorili o hiperprodukciji izobražencev, učiteljev itd. in zato so za delj časi branili vstop ženskam na učiteljišča. Da onemogočijo nadaljevanje študijev revnim dijakom, so podaljšali študij na učiteljiščih na 5 let. Čeprav je bilo leta 1937 samo 30 državnih učiteljišč, čeprav je bilo 1400 šol brez učnih moči, čeprav je bila v državi skoraj polovica prebivalstva nepismena, je tedanji prosvetni minister izjavil, da je treba zaradi hiperprodukcije učiteljev ustaviti za nekaj časa sprejem dijakov na učiteljišča».

Važen činitelj pri izobrazbi jugoslovanskega ljudstva je uvajanje obvezne sedemletke. Uvedba tega novega šolskega in učnega načrta je eden izmed največjih dogodkov jugoslovanskega šolstva ter dokazuje veliko skrb ljudske oblasti za dvig kulturne stopnje jugoslovanskih narodov.

V učnem letu 1946/47 je bilo ustanovljenih 320 novih ljudskih šol, 59.696 novih učencev je stopilo v ljudske šole, nastavljenih je bilo 609 novih učnih moči. V začetku šolskega leta 1947/48 je bilo ustanovljenih 1025 novih šol ter se je število učencev povečalo za nadaljnjih 14.600.

V učnem letu 1946/47 so odprli 241 novih gimnazij, 2778 novih razredov in se je vpisalo na novo 43.884 dijakov, v šolskem letu 1947/48 so odprli še nadaljnjih 253 gimnazij in se je vpisalo 35.725 novih dijakov. 933 novih profesorjev je stopilo v službo. Jugoslavija šteje danes 51 učiteljišč in do konca petletnega plana bo imela 54 učiteljišč.

V novi Jugoslaviji so ustanovili od osvoboditve 2718 novih ljudskih šol ter 428 novih gimnazij. Število gimnazijcev se je povečalo za 116.967 novih članov. Petletni plan predvideva ustanovitev 80 višjih gimnazij.

V kratki dobi po osvoboditvi je ljudska oblast ustanovila 29 novih kmečkih šol, v stari Jugoslaviji so bile samo tri. Pred vojno je bilo samo 6 srednjih tehniških šol, medtem ko jih je danes 29. Pred letom 1941 je bilo 41 popolnih srednjih strokovnih šol, medtem ko jih je danes 125.

Šole za splošno izobrazbo delavcev so jasen dokaz novega odnosa države do delavske stranke in stvarne demokracije v jugoslovanskem šolstvu.

Ustanovljeni so tudi delavski tehnikumi, ki jih obiskujejo delavci iznad 17 let. Tehnikumi so izenačeni s srednjimi tehniškimi šolami in imajo v bistvu isti program.

V stari Jugoslaviji ni bilo šol za narodne manjšine. Sedaj ko uživajo vse narodne manjšine iste pravice kot narodi Jugoslavije, imajo tudi te svoje šole. Ustanovili so šole za turške manjšine, da ne govorimo o velikem razvoju šol albanskih (šiptarskih), madžarskih, slovaških, bolgarskih ter italijanskih manjšin.

Od osvoboditve do sedaj so odprli vrsto novih fakultet in celo novo univerzo v Skopju. Organizirali so višjo šolo za filmsko režijo v Beogradu. Značilen je porast števila vpisanih visokošolcev na vseh jugoslovanskih univerzah. Leta 1938-39 je bilo vpisanih 16.978 visokošolcev, medtem ko jih je bilo leta 1945/46 že 23.749. Leta 1946-47 se jih je vpisalo 39.870 in v letošnjem akademskem letu pa se je vpisalo samo v prvo leto 12.598 visokošolcev. Ta veliki porast dijakov na visokih šolah moramo pripisovati demokratizaciji jugoslovanskega šolstva ter omogočenju učenja vsem slojem prebivalstva s štipendijami in raznimi olajšavami, ki jih nudi ljudska oblast.

Vzporedno z dviganjem števila ljudskih, srednjih ter visokih šol se dviga tudi število domov za študente, ki se morajo preseljevati iz svojih krajev na kraj študija. Leta 1938 je bilo na jugoslovanskem ozemlju 73 dijaških domov ter internatov za 7211 oseb medtem ko je v šolskem letu 1946/47 bilo 722 stanovanjskih ustanov za 62.666 učencev.

Samo v srednjih šolah daje država štipendije 26.000 dijakom. V letošnjem letu je 14.304 visokošolcev, ki stanujejo v študentskih domovih.

Ljudska oblast ne skrbi samo za učence, dijake in visokošolce, ampak tudi za učitelje. V stari Jugoslaviji so nekateri učitelji imeli samo 800 din plače, kar mu ni zadostovalo niti za življenje. Sedaj so povišali plače od 20 do 30% vsem učnim močem.

Na zaključku bomo navedli še primer, ki osvetljuje v zadostni meri skrb ljudske oblasti za prosveto v državi. Državni proračun leta 1938/39 je znašal 966.838.638 din za prosveto, medtem ko je že leta 1946 znašal 2.031.472.861 dinarjev, petletni plan pa predvideva, da bo državni proračun za prosveto znašal leta 1951 preko 10 milijard dinarjev.

Iz vsega tega lahko vidimo, kako napreduje razvoj ljudske prosvete v Jugoslaviji, kako skrbi država za izobrazbo vseh narodov Jugoslavije, njenih narodnih manjšin, v času ko se stalno dviga življenjski proračun za oboroževanje v tistih deželah, kjer še vlada kapitalizem, v tistih državah, ko podrejene ameriškemu imperializmu. Samo ljudska oblast lahko rešuje in reši vprašanje nepismenosti, vprašanje dviga kulturnega nivoja ljudstva.

S SESTANKA AKTIVISTOV OF

Svobodni Slovenci si ustvarjajo boljše življenje

(Nadaljevanje s 3. strani)

danim nastopom mednarodnih imperialistov na čelu z ameriškimi finančnimi magnati, kljub njihovim vojno — hujskaškim provokacijam, oživljanju nemškega in italijanskega fašizma in barbarskemu zatiranju svobodoljubnih gibanj, imejte stalno pred očmi, da se po vsem svetu na drugi strani zgrinjajo sile miroljubnega, demokratičnega človeštva v vse silnejšo armado miru, napredka in svobode. Na čelu teh sil stoji čvrsti branik svobode narodov, mogočna SZ in z njo države ljudske demokracije. Ravno nova Titova Jugoslavija je vzgled mnogim milijonom borcev, ki se bore proti imperializmu, za svobodo zatiranih narodov in ljudsko demokracijo. Nikdar ne pozabite, da je enotnost, kakršno je skovala OF v narodno osvobodilni borbi, osnovni pogoj za izvojevanje svobode. Končna zmaga svobodoljubnih, demokratičnih sil po vsem svetu je najtrdnejše jamstvo tudi za vaše odrešenje.

Živela borba koroških in primorskih Slovencev za osvoboditev in združitev v Titovi Jugoslaviji. Živela krepitev svobodoljubnih, naprednih sil vsega sveta v borbi za neodvisnost narodov, za pravičen mir in ljudsko demokracijo. Živela zmaga svobodoljubnih idej nad temnimi silami imperializma».

Nato je tov. Kukanja nakazal osnovne misli poročila organizacijskega tajnika IO OF tov. Brečlja, podpredsednika vlade LRS:

Tudi tov. podpredsednik je posebno naglasil Primorsko, ki je bila tudi v tem pogledu za vzgled vsem Slovencem, saj skoro ni bilo notranjega domačega nasprotnika proti OF na primorskih tleh. Povsod je slovensko ljudstvo pristopalo v to organizacijo in dalo vse svoje sile in, ko so bile po osvoboditvi prve volitve v okrajne in krajevne ljudske odbore, je Primorska zopet prednjačila. In ko so se vršile po priključitvi k Jugoslaviji po izvedbi mirovne pogodbe volitve v zvezno skupščino, volitve v okrajne in krajevne odbore, je bila na primorskih tleh udeležba 99%, največji odstotek, ki se je dosegel v LRS od leta 1945. Tako zvana črna skrinjica, v katero se je metalo glasove, ki naj bi izrazili nasprotje proti sedanji vladi, sedanjim oblikam življenja, je dosegla komaj 1%. Prva naloga po osvoboditvi je bilo poenotenje in okrepitev organizacije OF po vsej Sloveniji. Tudi on je smatral za svojo dolžnost, da nekatere besede posveti izredno Primorski in sicer je dejal:

«Posebej je treba poderčati volitve na Primorskem, kjer je bila skoraj stoodstotna udeležba in kjer so glasovi v črni skrinjici dosegli komaj dober odstotek».

Vso skrb je OF po osvoboditvi posvetila obnovi, ker so bili domovi porušeni, vasi požgane in vse opuščeno. Druga naloga, katere se je OF lotila je bila agrarna reforma in je zastavila vse svoje sile in moči za izvajanje zakona o nacionalizaciji in danes zastavlja vse sile za izvedbo petletnega gospodarskega načrta. Glede strukture OF je za nas važno to, da ima izvršilni odbor v svojem okviru poseben oddelek, ki se peča z obmejnimi vprašanji, ki rešuje problematiko obmejnega življenja.

Morda vas bodo zanimale nekatere številke. Slovenija ima danes 28 okrajnih odborov, 3200 mestnih, rajonskih, terenskih in vaških odborov. Kakšna je sestava teh odborov? 44% je delavcev, 42% je kmetov in 14% inteligence; vseh članov je 626.560, to je okoli 70% vseh volivnih upravičencev v LRS, članstvo se je povečalo skoro za 200 tisoč, ker ob prvem kongresu je bilo 442.000 članov OF.

Zanimalo nas bo tudi prosvetno življenje. V LJUDSKI PROSVETI SLOVENIJE je vključenih 2182 gledališčnih, pevskih, recitacijskih, plesnih in lutkovnih odborov, skupin in zborov. Slovenija ima 1236 knjižnic, 344 bralnih krožkov, 85 ljudskih univerz in 164 gledališčih dvoran.

Kako bogato je kulturno življenje v Sloveniji, to znamo ceniti samo mi, ki nismo deležni tega, sicer je pa prosvetno kulturno življenje bilo bogato zastopano po svojih delegatih na tem kongresu, ki ga je pozdravil tudi OTON ŽUPANČIČ s svojim pismom, ker se ga sam osebno vsled bolezni ni mogel udeležiti; med drugimi je pozdravil kongres tudi znani pisatelj Miško Kranjc.

Kot zaključna faza njegovega poročila so se nanizale osnovne bodoče naloge OF, navedel je nič manj kot 11 točk. Ne bom jih vse navedel, a vendar je potrebno, da navedem nekatere, ki so za naše prilike za našo borbo ravno tako važne.

1.) Osvobodilna fronta se mora z vsemi svojimi terenskimi organizacijami zavedati, da je enotna politična organizacija slovenskega ljudstva s komunistično partijo na čelu in vodnica celotnega gospodarskega in političnega življenja na Slovenskem.

2.) Naloga OF je skrb za vedno globljo in popolnejšo rast ljudske demokracije.

3.) OF mora stremiti za poglobitev vezi med kmetom in delavcem.

4.) Naloga OF je, da kulturno - prosvetno delo poglobimo in da vanj vključimo vse naše delovne množice, da bo postala kultura res last ljudstva.

5.) Skrb za mladino in pravo politično usmerjanje mladine.

Diskusije, ki so sledile referatom so, kakor sem dejal, pokazale vso politično zrelost udeležencev tega kongresa.

Kakšen je pomen tega kongresa za slovensko ljudstvo sploh in posebej za nas? Dočim se je vršil I. kongres takoj po osvoboditvi, se je drugi kongres vršil v času, ko se gradi nova družbena tvorba, ko se stopa k realizaciji uspehov narodno osvobodilne borbe, ki je zapisala med svoja načela: združitev Slovencev v domovini, poglobitev demokratičnih pravic, zrušitev sistema, ki je tlačil in izkoriščal človeka. Danes se ustvarja nova družbena oblika in ta uspeh je tudi naš uspeh, in to ima za nas velik pomen, ker se mi še vedno borimo za nacionalne pravice in kakor postaja zaradi tega uspeha sila slovenskega naroda vedno jačja v svobodni domovini, tako je izraz te jakosti občuten tudi pri nas, ki nas krepi v naši borbi. Če bomo stopali po vzgledu Slovencev v domovini, ki so si priborili nacionalne pravice in si ustvarjajo novo gospodarsko in socialno življenje, bodite prepričani, da bomo tudi mi dosegli svoje nacionalne pravice in iz te izvirajoče gospodarske in socialne.

Kaj je usposobilo Slovence, da so zmagali v narodno osvobodilni borbi, kaj jih usposablja danes, da gradijo?

To je enotnost in to enotnost moramo skrbno gojiti in utrditi, ako hočemo doseči to, kar so oni dosegli.

Mi vsi vemo, kako nam je bilo bridko, ko je bila železna zavesa med nami in slovenskim narodom, ko so nam bile krivično postavljene državne meje pri Postojni in ne smemo dopustiti, da bi bila tudi sedaj taka zavesa med nami in domovino, skozi katero ne bi moglo biti dohoda, ampak moramo biti tesno povezani z domovino, naša pot mora iti vzporedno z razvojem v domovini toliko na političnem kot na kulturnem in duhovnem polju in to nam bo najboljše jamstvo, da bomo dosegli iste uspehe kot oni. Ta preporod slovenskega naroda mora najti izraza tudi pri nas, mora tudi pri nas dobiti svoje oblike, ker ko se usvarja nova socialna struktura, se ustvarja tudi nacionalna osebnost v najvišjem pomenu te besede. Njihove uspehe moramo občutiti kot naše osebne uspehe. Tako se bomo na eni strani oddolžili vsem žrtvam, ki jih je slovenski narod doprinesel v narodno osvobodilni borbi in zlasti še žrtvam, ki jih je naše ljudstvo doprineslo na svojih domačih tleh. Ta povezanost naj nam bo jamstvo za dosego svobode, kakor jo je doseglo slovensko ljudstvo v okviru FLRJ.

Diskusija

Pri diskusiji, ki je sledila, so med drugimi povzeli besedo tov. Gregorič in Sluga, ki sta se bila kot delegata udeležila kongresa v Ljubljani.

Tov. Gregorič je med drugim omenil, da so imeli priliko ogledati si tudi tovarno «Litostroj», ki je videti kot pravo mesto. Večji vtis je nanj napravilo dejstvo, da so tam pred letom dni stali še goli stebri, sedaj pa tovarna že v polni pari deluje.

V tovarni so videli tri velike žerjave. Dva sta bila v obratu, tretji pa je na kosih in zarjavel ležal na dvorišču. Jugoslavija ga je dobila iz Nemčije na račun reparacij in je popolnoma neuporaben. Uporabili ga bodo kvečjemu za staro železo in morda ne bodo izkupili niti za stroške, ki so jih imeli za prevoz iz Nemčije. To navajam, je poudaril tov. Gregorič, v dokaz, kako zapadne države postopajo pri izročanju reparacij Jugoslaviji.

Dalje je tov. Gregorič omenil, da so povsod videli udarnike, ki so pojoč šli na delo.

Za njim je tov. Sluga povedal, da so delegati govorili z ljudmi in delavci na cesti in na delu. Tam se dela organizirano, je dejal tov. Sluga in nadaljeval: Kot preprost delavec sem govoril s različnimi ljudmi in povsod sem dobil vtis, da se zavedajo svojih nalog. Ustvajajo se boljši dnevi. Vemo, da je vsak začetek težak, toda delajo s trdnim namenom, da si ustvarijo zgradbo, ki bo kljubovala vsem mogočim napadom. Danes se ne dela več kakor v preteklosti. Dela se v korist vsega ljudstva. Nove tovarne rastejo, novi domovi se dvigajo. Ljubljana sama se širi. V tovarni «Litostroj» pripravljajo delavcem stanovanja in vse potrebno za družino. Pripravljajo takšen dom, da bo vsak ž njim zadovoljen, da se bo v njem počutil, da bo plačilo za njegovo delo in trud. Delavci se zavedajo, da je vsak začetek težak in sprejemajo vse to realno. Ni še vsega na razpolago, toda delo napreduje.

Še so nekateri, ki mislijo površno. Niso mi pa napravili vtisa, da bi bili reakcionarji. To so ljudje, ki še ne razumejo. Meni so se zdeli zaspani ljudje, ki živijo po stari navadi, ker ne zaupajo v novo. Tu je tisti trd začetek. Ljudske organizacije pa imajo nalogo, da te ljudi poučijo. Program, ki so si ga v Jugoslaviji zastavili, je ogromen. Mi takih programov nismo vajeni in jih še nismo videli. Ogromna večina ljudstva pa ima zaupanje v delo vlade. Naj omenim Kardeljeve besede na kongresu, ki je dejal, da bi tudi v Jugoslaviji lahko imeli marsikaj, kar sedaj manjka. Lahko bi se zadolžili, toda pri tem ne bili modri gospodarji. Imeli bi lahko bel kruh. Toda nikoli ne bomo prodali svoje svobode in neodvisnosti za košček belega kruha.

Govoril je nato še tov. Milovič o važnosti kritike.

Na predlog tov. Kukanje se je nato sklenilo, da se izvršilnemu odboru OF Slovenije pošlje kot sklep tega zborovanja pozdrav v odgovor na pozdrav II. kongresa OF koroškim in primorskim Slovencem. Po zaključilni besedah tov. Kukanje je tov. Babič zborovanje zaključil.

FESTIVAL narodnih noš

V nedeljo 13. junija bo v Lonjerju festival tržaških slovenskih narodnih noš v priredbi lonjerskega prosvetnega društva, ki si prizadeva s čim pestrejšim sporedom poudariti značaj umetniške prireditve

Na občnem zboru SHPZ smo pri pregledu delovanja naše osrednje prosvetne organizacije in naših krajevnih prosvetnih edinic ugotovili povsod razveseljivo namero dvigniti umetniško raven naših kulturnih prireditev. Naša društva si po večini prizadevajo, da pripravijo kar se da dobro svoje predstave, nastope pevskih zborov in razne druge prireditve. Opaža se hotenje po globlji smiselnosti sporedov, ki naj zajemajo iz bistva naše narodne samobitnosti. Naše ljudstvo čedalje bolj čuti potrebe po življenjskosti prednašanja petja, po resničnosti igranja pri uprizoritvah odrskih del, po izrazitosti in prepričljivosti podajanja. Polagoma, zaenkrat morda komaj zaznavno ponekod, drugod pa že vidneje, toda nevzdržno rastemo in gradimo na osnovi našega prirojenega duševnega nastrojenja, katerega se je naše ljudstvo zavedalo že v dobi zatiranja, dasi tedaj ni mogo zadostiti svojim hrepenenjem in stvarnim željam po vsestranskem lastnem življenju. Naše življenje je bilo okrnjeno, toda žilavo je sililo navzgor, na sonce, v bodoče dni, ki naj bi nam prinesle odrešitev in možnost novega, svobodnega razvoja. V to je verjelo naše ljudstvo.

Jasneje smo se začeli v novejšem času ob lepoti naše besede, naše pesmi, z našo miselnostjo skladno umetnosti zavedati svoje narodnostne osebnosti in vseh njenih pojavov in lastnosti. Jasen nam je postal pomen jezika in sočnosti ter zvočnosti domače krajevne govorice, pomen ljudskih prvin in osnov naše kulture kot so značaj naroda, njegove šege in navade, njegov ljudski humor, pomen iz roda v rod podedovanih izrekov, pregovorov in prispodob, pomen pesmi, nastalih med ljudstvom in še drugega ljudskega blaga.

Posebno ljubezen je naše ljudstvo čutilo do svojih noš, predvsem pa čutijo naše žene veliko spoštovanje do teh tradicionalnih, v našem značaju vkoreninjenih, od babic in mater podedovanih, za slovensko ljudstvo na obmorskem Krasu in v slovenskem delu Istre značilnih oblačil, ki so bila izdelana z veliko ljubeznijo in z velikim smislom za lepoto. V teh nošah je narod dal slutiti svojo dušo in predanost svojemu rodu in zvoji zemlji ter medsebojno tesno povezanost naših ljudi. Skupno delo, skupno življenje, katerega so naši ljudje zavestno enotno doživljali, skupno čustvovanje in sočustvovanje, skupna bol in radost so ustvarili te domače umetnine. Nastale so v tem kraško-obmorskem okolju in vzdušju in so se prilagodile barvam v naravi sami, modrini in spremenljivosti barv njenega morja, nasičenordeči barvi jesenskih rastlin in trt, temnemu zelenju borovcev, rjavi barvi zemlje, sveže zeleni barvi trave, sivini skal, ostrim obrisom oblik v prirodi, pestremu nasprotju mavričastih barv, ki opaja naše oči in našo dušo. Te noše so ena izmed duhovnih osnov za življenje tržaškega slovenstva.

Lonjersko društvo je v svojem prizadevanju za dosego umetniške kvalitete v izberi in sestavi sporeda ter v izvedbi sporedov povzelo misel za festival slovenskih narodnih noš s Tržaškega ozemlja iz ljudske miselnosti. Festival bo dal našim ljudem pobudo za čuvanje našega narodnega blaga, to je, naših noš, skrinj posodja in raznih predmetov, ki jim je dal obliko nepoznani ljudski umetnik. Vsem nam bo dal pobudo in nam vzbudil zanimanje za našo folkloro, za življenje našega ljudstva.

Spored je prilagojen smislu in pomenu slavja. Povorka narodnih noš ob sviranju narodnih godb z Brega nam bo prikazala nekrčavo pestrost in harmonično lepoto noš iz raznih krajev našega ozemlja. Pevski zbori nam zapojejo tržaške narodne. Recitacija Župančičeva «Kovaške» nam bo predočila naše delovno ljudstvo tudi iz drugih predelov slovenske domovine, tako da bomo začutili vezi, ki nas spajajo, nas prebivalce tega ozemlja, z vsemi slovenskimi pokrajinami in vso slovensko domovino. Folklorna slika «Na osmice» pa nam bo pokazala okolje, v katerem se odigrava življenje našega ljudstva.

Ta slovesnost, na katere se naše ljudstvo vneto pripravlja, naj vzbudi v nas še mnogo mnogo pobud, ki naj gredo za tem, da nas seznanijo z vsem, kar je naše, da nas povežejo z našo kulturo, da utrde v nas našo miselnost.